

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
MECMUASI

SUPPLEMENTUM
2

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası Kuruluş: 1912

Sahibi:

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Vakfı adına FARUK ERZENGİN

Editör:

ERGİN SENCER

Yayın Kurulu:

FEYZA DARENDELİLER, NERMİN GÜLER, FİGEN GÜRDÖL,
ERTAN ONURSAL, YUSUF ORHAN, VAHİT ÖZMEN, ÖZGÜR POLVAN,
ERGİN SENCER, DİLŞAD SİNDEL, BERRİN UMMAN, SEBAHATTİN UMMAN

OKURLARA BİLGİ

"İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası", İstanbul Tıp Fakültesinin yayın organıdır. Dergi, hekimlik alanındaki orjinal araştırmaları, vaka takdim ve değerlendirilmelerini, özel ve aktüel konularda literatür toplamalarını, yayın tanıtımlarını ve haberlerini, fakültenin tertiplediği konferans ve sempozyumları, yazılar hakkındaki soruları ve yazarlara mektupları kapsar. Yazılarla ilgili ayrıntılı bilgi "Yazarlara Bilgi" bölümünde belirtilmiştir.

"İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası", üç ayda bir çıkar, dört sayı bir cilttir. Dergiye yıllık abone ücreti 1999 yılı için 10 milyon TL dir. İstanbul Tıp Fakültesi Öğretim Üyeleri için bir abonman ücreti uygulanır.

Abone istekleri ve tüm yazılar "Yayın Kurulu"na gönderilmelidir.

Adres:

Yayın Kurulu, İstanbul Üniversitesi,
İstanbul Tıp Fakültesi, Çapa 34390 İSTANBUL

Tel: (0212) 534 00 50/1926

Fax: (0212) 635 85 22

Dizgi & Baskı:

YENİLİK BASIMEVİ

Tel: (0 212) 243 55 72 - 245 32 48 Fax: (0 212) 244 05 38

İstanbul Tıp Fakültesi Vakfı tarafından bastırılmıştır.

Excerpta Medica'da site edilmiştir.

Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin kuruluşunun 160. yıldönümü anısına

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ TARİHÇESİ
THE HISTORY OF İSTANBUL MEDICAL FACULTY

yazan by

Prof.Dr.Ing.Dr.med.habil. Arslan TERZİOĞLU

İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Chairman of Department for History of Medicine and Medical Ethics istanbul Medical Faculty of the University istanbul

İSTANBUL - 2000

ÖNSÖZ

Dünyanın en eski üniversiteleri arasında yer alan üniversitemizin en önemli ve en eski fakültelerinden biri olan İstanbul Tıp Fakültesinin modern anlamda ilk nüvesini teşkil eden Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin 17 Şubat 1839'da Galatasaray'da tesisinin 160. kuruluş yıldönümü anısına gerçi "I. Uluslararası Avrupa'da Tıp, Eczacılık, Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzeleri Sim-pozyumu", Almanya, Avusturya, İtalya ve Türkiye'den bilim adamlarının katılımıyla düzenlenmiş ve bu simpozyumda sunulan bildiriler Kültür Bakanımız Sayın İstemihan Talay'ın bir önsözüyle yakında kitap olarak yayınlanacaksa da, uzun süredir hazırlamakta olduğumuz İstanbul Tıp Fakültesi Tarihçesi'nin, bizde ilk defa Avrupa Tıp Fakülteleri gibi "Doctur en Medccine et en Chirurgie" yani Tıp ve Cerrahi doktoru unvanı tevcih eden Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin Galatasaray'da kuruluşunun 160. yılı anısına yayınlanması İstanbul Tıp Fakültesi'nin şanlı mazisine sahip çıkışının bir nişanesidir.

Öyle ki, 75 yıl önce Cumhuriyetimizin bağrından doğduğu Osmanlı Devletinin 700. kuruluş yıldönümünün kutlandığı şu sıralarda, bu İstanbul Tıp Fakültesi Tarihçesinin yayınlanması köklü bir mazisi olan kültürümüze ve tıbbımıza sahip çıkılmasının da ötesinde, onu -dünya- bilim âlemine tanıtmaya vesile olacağı için kıvanç duymak gerek.

Büyük Atatürk'ün 1933'te gerçekleştirdiği Üniversite Reformu ile bir rönesans yaşayan İstanbul Tıp Fakültesi'nin, 1933 sonrası ilk kuşak mezunlarına Fakültemiz, İstanbul Tabib Odası ile birlikte bir tören düzenleyerek meslekte tıp doktoru olarak 60. yılı doldurması anısına berat ve plakelerin 8 Aralık 1999'da Fakültemizde verilmesi İstanbul Tıp Fakültesinin kendi şanlı tarihine sahip çıkışının diğer bir kanıtıdır.

2000 yılına girdiğimiz şu anda gerek fakültemizin Fatih Sultan Mehmed döneminde başlayan beş-buçuk asırlık geçmişinin, gerekse 1933'te Atatürk'ün gerçekleştirdiği Üniversite Reformu ile Avrupa'nın en önemli Tıp Fakültelerinden biri haline gelişinin, kısa ve özlü bir şekilde, yerli ve yabancı kaynaklara dayanılarak Türkçe ve İngilizce olarak ortaya konulmaya çalışıldığı bu "**İstanbul Tıp Fakültesi Tarihçesini**" Fakültemiz Mecmuasının bir Supplementumu olarak yayınlanmasını gerçekleştirenlere, başta Dekanımız Prof.Dr. Faruk Erzengin, Dekan Yardımcımız Prof.Dr. Ertan Onursal ve eski dekan yardımcımız Prof.Dr. Ergin Sencer olmak üzere teşekkürü bir borç addediyoruz.

Prof.Dr.Dr. Arslan TERZİOĞLU

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ TARİHÇESİ

Prof.Dr.Ing.Dr.med.habü. Arslan TERZİOĞLU

I. Başlangıcından Mekteb-i Tıbbiye-i Ad-liye-i Şahane'ye

İstanbul Üniversitesi'nin geçmişi İstanbul'un 1453'te fethinden hemen sonra, Fatih'in emriyle Ayasofya ve Zeyrek'te kurulan medreselere kadar uzanır. 1470 yılında Fatih Camii etrafında "Fatih Külliyesi" adı altında tesis edilen üniversitedeki Darüşşifa'da tıp öğretimi yapılmış, böylelikle İstanbul Tıp Fakültesi'nin ilk nüvesi oluşmuştur. Fatih Darüşşifası'ndaki eğitimi Süleymaniye Külliyesi içinde 14 Mayıs 1557'de inşaatı tamamlanarak hizmete giren Süleymaniye Darüşşifası ve Tıp Medresesi'ndeki tıp eğitimi izlemiştir (1).

Osmanlı Tababeti, daha 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Avrupa'daki meşhur tıbbî eserlerin İstanbul'daki saray hekimleri ve Belgrad'daki Osmanlı paşalarının hekimleri tarafından Türkçeye ve Arapçaya çevrilmeleri ile batılılaşmaya başlar. Son Viyana kuşatması ve onu takip eden yenilgiler sonucu, Osmanlı İmparatorluğunun, Avrupa'daki bilimsel ve teknolojik alandaki ilerlemelere daha çabuk ayak uydurmak mecburiyetinde olduğu iyice anlaşılmaya başlandı (2). Bu yolda, III. Ahmed, I. Mahmud ve III. Mustafa devirlerinde bazı önemli adımlar atılmışsa da, batılılaşmak için ilk ciddi hamlelerin Sultan III. Selim (1789-1807) döneminde orduyu ve eğitim kuruluşlarını modernleştirme şeklinde uygulandığı görülüyor (2a).

Ordudan sonra donanmayı modernleştirmek için çıkarılan "Bahriye Kanunnâmesi" gereği 19 Zilkade 1219 (18 Şubat 1805) tarihinde verilen bir tavrile İstanbul'da Kasımpaşa'da Tersane-i Amire'de modern hekim ve cerrah yetiştirilmek üzere bir modern tıbbiye kurulması öngörülmüştür (3).

Bu kanun çerçevesinde donanmaya bağlı olarak tesisi düşünülen modern tıbbiyenin eğitim hastanesi niteliğindeki **Spitalya**, Kasımpaşa'da Tersane-i Amire'de "Aynalı Kavak Sarayı" yakınında ve sarayın harabelerinden istifade edilerek inşa edilmiştir (4).

Bahriye Nazırının Bâb-ı Aliye yazdığı 19 Şubat 1805 (18 Zilkade 1219) tarihli bir yazı ile Tersane-i Âmire'deki bu Spitalya'da hekimlerle cerrahların yetiştirilmesi için bir Hekimbaşı ile bir Cerrahbaşı ve bunlara yardım edecek birer hekimle cerrahın tayininin lüzumlu olduğundan bahsedilmekte, burada hekimlik ile cerrahlık tahsil edecek öğrencilerin lisan bilenler arasından seçilmesi öngörülmekte (5). Bunun için İstanbul'da eczanelerde eczacı kalfası olarak çalışanlardan İtalyanca gibi yabancı lisana aşına olanlardan beş kişinin, aynı zamanda tıbbî bilgileri de olduğundan öğrenci olarak alınmasının uygun olacağından bahsedilmektedir.

11 Ağustos 1805 (15 Cemaziyülevvel 1220) tarihli bir arşiv belgesinden Tersane-i Amire'de cerrah ve tabib yetiştirilmek üzere tesis edilen modern tıbbiye mahiyetindeki bu Spitalya'da Hekimbaşı olarak Mosaraki Efendinin ve Cerrahbaşı olarak da **Arbili** Efendinin 250'şer kuruş, 7 öğrencinin 40'ar kuruş, 4 hademenin 30'ar kuruş aylıkla istihdam edildikleri anlaşılmaktadır (6). 25 Ağustos 1805 (29 Cemaziyülevvel 1220) tarihli başka bir belgeye göre bu Spitalya denilen eğitim hastanesi yanına teorik tıp ve cerrahî eğitiminin yapılacağı bu modern bahriye tıp fakültesinin, "**Tabibhane**" denilen kısmının inşasının başlamasından bahsedilerek, bu müessese için lüzumlu cerrahî aletlerin temini ile ilgili müsaadenin ilgili makamca verildiği belirtilmektedir (7). Spitalya'nın yanın-

daki bu "Tıbhane" veya "Tabibhane" denilen teorik tıp ve cerrahi eğitiminin yapılacağı kısmın açılışından 9 Ocak 1806 (17 Şevval 1220) tarihli diğer bir belgede bahsedilmektedir (8).

Topkapı Sarayı Arşivi'nde E.8627 numaradaki tarihsiz bir belgenin kenar yazısında Viyana'da tıp öğrenimini yapmış olan müderrislerden Numânefendizâde Mes'ud Efendi'nin Tersane-i Âmire'deki Tabibhane'ye hoca olarak tayin edilmesi gerektiğinden ve yabancı lisanlara vâkıf olan Şanizâde Mustafa Ataulah Efendi'nin "Bahriye Lügatı"nın tercüme edilmesiyle görevlendirilmesinden bahsedilmektedir.

Tersane-i Âmire'deki bu bahriyeye ait ilk modern tıp ve cerrahi akademisi hakkındaki 9 Ocak 1806 (17 Şevval 1220) tarihli bir belgeden ⁹, burada öğrenim gören 10 tıp, 10 cerrahi öğrencisi için 1 Hekimbaşı, 1 Cerrahbaşı olarak 2 öğretim üyesi ile 10 tıp, 10 da cerrahi asistanının görevlendirilmiş olduğundan bahsedilmesi bu kuruluştaki eğitimde, hoca sayısının öğrenci sayısına oranının bugün bile ne yazık ki gerçekleştirilmemiş ideal düzeyde olduğunu gösteriyor. Ancak bu durum, herhalde büyük mâlî külfet getirdiğinden olsa gerek, asistan sayılarının 20'den, tıpta 2 ve cerrahide 2 olmak üzere 4'e düşürüleceği ve bunun için Tabibhane'ye ayrılan tahsisatın kısılacağı, yine aynı belgeden anlaşılmaktadır (10). Bu husus, Osman Şevki Uludağ (11) ve Nimet Taşkıran (12) gibi tıp tarihçileri tarafından yanlış anlaşılacak şekilde Tersane-i Âmire'deki bu kuruluşun bu tarihten sonra kapatıldığı gibi yorumlanmıştır. Ama daha III. Selim tahttan indirilmeden bir süre önce, Bahriye Nazırı Seyyid Ali Efendi'nin bir yazısı ile Bab-ı Âliye teklif edilen ve III. Selim'in onayladığı 5 Ocak 1807 (25 Şevval 1221) tarihli Tersane-i Âmire'de ki bu Spitalya ve Tabibhane'ye ait Nizamnâme, ki bu gün Maliye'den Müdevver Defterlerin birinde kayıt edilmiş şekilde elimizdedir (13), bu müessesenin eğitim ve öğretime devam

ettiğini göstermektedir. Bu Nizamnâme'de İstanbul'da Unkapanı dolayındaki eczanelerde kalfalık yapanların İtalyanca bildikleri için bu modern tıp ve cerrahi akademisine öğrenci olarak alınması lazım geldiğinden (14) bahsedilmesi ve burada tıp ile cerrahi öğrenimi gören öğrencilerin staj için Osmanlı donanmasına ait gemilerde bir süre çalışmalarının öngörülmesi (15), üzerinde durulması gereken diğer önemli bir husustur. Zira, 19. yüzyılın ikinci yarısında Amerika'da, güney-kuzey harbi sırasında askeri cerrah ve eczacı yetiştirmek için gemilerde, eczacı kalfalarının bir süre "surgeon's stewards" olarak staj yapmalarının öngörülmesinden (16) yarım yüzyıl önce, bu sistemin Osmanlı İmparatorluğu'nda Tersane-i Âmire'deki bu tıp ve cerrahi akademisinde tatbik edilmesi, bu sistemin, Kırım Harbi sırasında bize hizmet eden Amerikan yük gemileri vasıtası ile bizden Amerika'ya gitmiş bir usûl olduğunu düşündürecek kadar benzerlik arz etmektedir.

25 Mayıs 1807'de III. Selim'in tahttan indirilişine sebep olan "Kabakçı Vakası" ve onu takip eden 14/15 Kasım 1808'deki "Alemdar Mustafa Paşa Vak'asına" rağmen Tersane-i Âmire'deki bu Spitalya ve Tabibhane'nin faaliyetinin devam ettiği, ama binalarının Temmuz 1822 (Zilkade 1237)'de tamamen yandığı bilinmektedir (17).

Kısa bir süre işletmede kalan bu müessesenin Türk Tababetinin batılılaşmasında bir dönüm teşkil ettiği muhakkaktır. Bu kuruluşun diğer önemi de, bundan sonraki kuruluşlara öncülük etmiş olmasıdır.

Bazı kaynaklarda Venedik'te tıp tahsil ettiği öne sürülen Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin tavsiyesi üzerine, orduya lüzumlu cerrah ve cerrah yetiştirilmek üzere İstanbul'da Veznecilerde Tulumacıbaşı Konağında "Tıbhane-i Âmire ve Cerrahhane-i Âmire", Tersane-i Âmire'deki müessesenin yanmasından beş yıl sonra **14 Mart 1827**'de (15 Şaban 1242) tesis edilerek eğitime başlandı (18). Hekimbaşı Mustafa Behçet

Efendi'nin gözetimi altında bu müessesede de Abdülhak Molla, Osman Saib Efendi, Macar asıllı Mehmet Necati, saray hekimi Stefan ve Bogos gibi hocalarla askeri cerrah ve cerrah yetiştirildi. Tulumacıbaşı Konağı'ndaki bu müessesede derslerin Fransızca verilmiş olması büyük bir ihtimal dahilindedir. Bu binanın üst katı Tıbhane-i Âmire, alt kat ise Cerrahhane-i Âmire idi (19).

Bina fazla öğrenci sayısına dar gelince, Cerrahhane-i Âmire 1832 (5 Şaban 1247)'de Topkapı Sarayı'ndaki "Hastalar Odası" denilen binaya taşınmıştır (20). Cerrahhancinin başına da Sade de Galliere isimli bir Fransız cerrah getirilmiştir. Cerrahhane 1836'da Topkapı Sarayı'nda Otlukçu Kışlası'nda tekrar Tıbhane ile birleşmişti. O zaman dersler Tıbhane'de İtalyanca, Cerrahhane'de Türkçe olarak verilmekteydi (21).

Cerrahhane sonra Halıcıoğlu'nda bir binaya taşınmıştır. Otlukçu Kışlası'ndaki Tıbhane ile Halıcıoğlu'ndaki binada tedrisat yapan Cerrahhane, 1839 yılında Galatasaray'da birleştirilerek Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane adı altında modern bir askeri tıbbiye tesis edilmişti (22).

II. Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'den Darülfünun-u Osmanî Tıp Fakültesi'ne

Galatasaray'daki bu modern tıbbiyenin açılışından bir yıl önce Sultan II. Mahmud'un arzusu üzerine Paris Elçisi Ahmed Fethi Paşa Viyana'da iken, Prens Metternich'ten, Osmanlı Devleti nezdinde çalışacak Avusturyalı iki dirayetli hekimle bir eczacının araştırılıp bulunmasını rica ediyor (23). Metternich bu işi Hariciye Müsteşarı Baron Ottenfels'e havale ediyor. Viyana'daki Askeri Tıp ve Cerrahi Akademisi Josephinum'da hoca olan göz hekimi ve Prens Metternich'in özel hekimi Friedrich Jäger von Jaxtthal'ın önerisi üzerine Josephinum'dan mezun iki genç askeri hekim Dr.Jakob Neuner ve Dr.Kari

Ambros Bernard bunun için seçiliyor. Osmanlı Devleti'nin Viyana'daki Elçisi Rıfat Bey de Baron Ottenfels'le müzakereye geçerek, bu seçilen Avusturyalı hekimlerin yol masrafları ve aylıkları tespit edilerek bunlarla birlikte eczacı Anton Hofmann'ın İstanbul'a gönderilmek üzere olduklarını 1 Ağustos 1838 (9.5.1254) tarihinde bir yazıyla İstanbul'daki ilgili makama haber vererek padişah irâdesinin kendisine bildirilmesini rica ediyor (24).

Avusturya kaynaklarına göre 11 Kasım 1838'de Viyana'dan yola çıkan Dr.Neuner, Dr.Bernard ve eczacı Hofmann, Graz, Çilli, Triest, Ancona, Cattaro, Korfu, Pire üzerinden İstanbul'a 3 Aralık 1838'de gelmişlerdi (25). Dr.Neuner Sultan tarafından saray hekimi olarak Osmanlı sağlık teşkilâtı ve eczanelerin yeniden gözden geçirilerek reformuyla vazifelendirilmişti. Dr.K.A.Bernard ise Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin direktörlüğüne getirilmişti.

Viyana'daki Haus-Hof und Staatsarchiv'deki 20 Şubat 1839 tarihli ve Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılışı ile ilgili belge çok ilginç. İstanbul'daki Avusturya Elçiliği'nden diplomatik yolla Viyana'ya gönderilen haberler çerçevesindeki bu belgede şimdiye kadar bizdeki yerli yayınlarda kaynak gösterilmeden 14 Mayıs 1839 olarak gösterilen Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin törenle açılış tarihi, **17 Şubat 1839** olarak şu şekilde verilmektedir:

"Saray müneccimlerince uğurlu olduğu tespit edilen **17 Şubat (1839)'da**, Topkapı'daki Tıp okulunun 180 öğrencisinin, Galatasaray'da tesis edilen ve kurucusu Sultanın lakabına istinaden Adliye olarak anılan tıp ve cerrahi akademisine nakli nedeniyle **yapılan açılış törenine**, bu tesisin en üst sorumlusu olarak Said Paşa, Maliye Bakanı Nafiz Paşa, aynı kuruluşun (yani okulun) nazırı Osman Efendi, çok sayıda yüksek rütbeli memur ve subaylar ile bazı Avrupalı hekimler ve onlar

arasında bu yeni tıp ve cerrahi akademisinin organizasyonu ile görevlendirilen Avusturyalı hekim Dr.Bernard hazır bulundular. Yapılan açılış töreninden sonra, bu açılışa katılan bütün zevat bu tesisin büyük salonlarından birinde, bir hoca tarafından kuran okunmasını dinlediler. Bu tesisin, eksikliklerinin tamamlanmasından sonra öğretime açılışı bilahâre Türklerin yeni yıl başlangıcı olan Mart ayının ilk günlerinde olacaktır" (26).

Bu belgede ayrıca Padişahın sağlık durumu ile ilgili bir değişiklik olmadığı belirtilmekte.

Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin kapısına, bu tesis'in kuruluşuna ait kuruluş kitabesinin metnini "Tarih-i Mekteb-i Tıbbiye" başlığı ile manzum bir şekilde yazan Ziver Paşa divanında (27) yer alan bu şiirin şu son beytinde tarih düşürmüş ve her mısra ebced hesabına göre mücevher tarihler olup tesis tarihi 1254 hicri yani 1839 milâdi yılını vermekte, ama açılış günü belirtilmemektedir.

Mevki'nde kıldı ihya Padişah Tıbbhaneyi
1254

Fenn-i ebdân sâye-i Şâhîde bulsun iştihar
1254

Ata tarihinde de Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye'nin 1254 hicri yani 1839 yılında açıldığı gün belirtilmeden verilmektedir.

Dr.Osman Şevki Uludağ, E. de Cadalvene'in: Deux annee de l'histoire d'Orient (1838-1840) adlı yayınına dayanarak Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye'nin 14 Mayıs 1839'da açıldığını 1940'daki bir makalesinde iddia etti (28). E.de Cadalvene ve E.Berrault'un ortak yayınında bu husus şu iki cümle ile ifade edilmekte: "Mart başından itibaren Sultan'ın hastalığı bahis konusu oldu. Halk arasında her çıkışında hastalığı daha iyi belli oluyordu. 14 Mayıs'ta (1839) Galatasaray'daki Tıbbiye Mektebi'nin açılışına riyaset ettiğinde, yüz ifadesindeki çöküş

merasimde bulunanların gözünden kaçmamıştı" (29). Ama Dr.O.Ş.Uludağ'ın, E. de Cadalvene'in: Deux annee de l'histoire d'Orient (1838-1840) adlı yayınında bu son cümleye dayanarak Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye'nin 14 Mayıs 1839'da açıldığına dair iddiasına inanmak mümkün değildir. Zira bu haberin doğru olmadığını gösterir şu yerli ve yabancı kaynaklar mevcuttur:

Osmanlı Devleti'nin resmi gazetesi olan Takvim-i Vekayi'nin 19 Haziran 1839 (6 Rebiülâhir 1255) sayısında yer alan bununla yani 14 Mayıs 1839'la ilgili haberde(30), Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye'nin açılış merasiminden bahsedilmediği gibi, çoktan işletmede olan bu müessesede yatan hastaları ve tıp talebelerini Sultan II. Mahmud'un yanında Hekimbaşı Abdülhak Molla ve Saray Hekimi Dr.Neuner'le 14 Mayıs 1839'da ziyareti anlatılmakta, hatta Sultan II. Mahmud'un burada metni verilen konuşmasının açılış konuşması niteliğinde olmadığı yani Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye'nin açılışında yapıldığı iddia edilen fakat çok sonra Takvim-i Vekayi'nin 24 Zilhicce 1288 (5 Mart 1872) tarihli ve 1460 no.lu nüshasında yayınlanan Nutk-u Hümayun'a benzemediği görülmektedir (31).

E. de Cadalvene'nin yayınına dayanarak, 14 Mayıs'taki II. Mahmud'un Galatasaray'ı ziyaretini, Mekteb-i Tıbbiye'nin açılış olarak kabul etmenin yanlış olacağını doğrulayan ve bu konuya açıklık getiren şu yabancı kaynakları bulduk:

1- Bunlardan birincisi, Viyana'yı 1988'de ziyaretimizde oradaki Haus-Hof und Staatsarchiv'de bulduğumuz 20 Şubat 1839 tarihli ve Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılış ile ilgili evvelce zikrettiğimiz belge. **İstanbul'daki Avusturya Elçiliği'nden diplomatik yolla Viyana'ya gönderilen haberler çerçevesindeki bu 20 Şubat 1839 tarihli belgede, Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin törenle**

açılış tarihi 17 Şubat 1839 olarak verilmektedir (32X)

2- Bunu tamamlayan, bulduğumuz diğer bir kaynak da, 4 Temmuz 1839 tarihli Medicinisch chirurgische Zeitung'ta yayınlanan bir yazı olup, bunda, 4 Mayıs 1839 tarihli Moniteur Ottoman isimli Fransızca yayınlanan resmi gazeteye dayanarak, eski tıp okulundan, **17 Şubat 1839'da açılan Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye nakledilen öğrencilerin büyük bir kısmının Fransızca bilmediği tespit edildikten sonra, Fransızca bilenlerin esas tıp bölümünün 1. sınıfına, bilmeyenlerin hazırlık bölümüne ayrılarak, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de eğitimin Dr.Bernard'ın bir konuşma yaptığı törenle 11 Mart 1839'da başladığının belirtilmesidir** (33).

3- Bulduğumuz, diğer bir kaynak da Dr.Benno Freiherr v.Toll'ün Avrupa'daki belgelere dayanarak yazdığı "Der oberste Gesundheitsrat von Konstantinopel in seiner völkerrechtlichen Bedeutung (1838-1914)" başlıklı İstanbul'daki Karantina Tarihini 1838'den 1914 yılına kadar inceleyen eseri oldu. **Bu eser, İstanbul'da toplanan ve 10 Haziran 1839'da bir anlaşmanın imzalanması ile biten Uluslararası Karantina Konferansına, E. de Cadalvene'in Fransız delegesi olarak katılarak bu anlaşmayı imzaladığından bahsediyor** (34). O halde bu konferansa katılmak için sonra gelen ve onun için bulduğumuz bu Avusturya belgesinde anlatılan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin 17 Şubat 1839'da detaylı olarak dini ve mülki merasimle açılışında bulunmayan Fransız delegesi E. de Cadalvene'nin, bunu görmediği için kendisi, İstanbul'a geldiği zamandaki Sultan II. Mahmud'un 14 Mayıs'ta Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'yi ziyaretinden bir açılışmış gibi bahsederek yanlış bir beyanda bulunduğu anlaşılıyor. Ayrıca E. de Cadalvene ve E.Barrault'un bu eserinde II. Mahmud'un hastalığından bahsedilen bu bölümde diğer ikinci bir yanlışın yapıldığı ve

Avusturya'da Starckenbach'da 19 Aralık 1808'de doğan Dr.Bernard'dan (35), Alman hekimini bahsedilmesi de (36) bu kaynağın doğruluğuna itimat edilebilecek bir eser olmadığını göstermektedir.

E. de Cadalvene ve E.Barrault'un bu eserine karşı J.W. Mac Carthy ve C.Caratheodory'nin Paris'te 1841'de yayınladıkları "Maladie et la Mort du Sultan Mahmoud II", eserinde Cadalvene'nin hekim olmadığı ve bu eserinde verilen bilgilerin yanlışlarla dolu olduğu belirtilmektedir (36a).

Bu durumda diplomatik yolla İstanbul'daki Avusturya Büyükelçiliğinden Viyana'ya, 17 Şubatta Mekteb-i Tıbbiye'nin açılışından hemen sonra 20 Şubat 1839'da gönderilen bir haber niteliğindeki bu belgedeki bu bilginin doğruluğundan şüphe edilmemesi gerekir.

Ayrıca bu belgenin altında imzası bulunan Stürmer'in o zaman Avusturya'nın İstanbul'daki Büyükelçisi olduğu hakikati de bu belgedeki bilginin doğruluğunu kanıtlayıcı diğer bir husustur.

4- 1989'da Viyana'da Haus, Hof und Staatsarchiv'de bulduğum Dr.Bernard'ın İstanbul'daki Avusturya Büyükelçiliği'ne gönderdiği Sultan II. Mahmud'un son hastalığı ve ölümü ile ilgili 2 Ağustos 1839 tarihli raporunda, bu hadiseden **"Zira Sultan (II. Mahmud) 14 Mayıs'ta (Galatasaray'daki) Tıbbiyeyi ziyaretinde biraz hasta gibi görünüyordu"** (37) diye bahsediyor ve Tıbbiye'nin açılışından söz etmiyor. Böylece, Galatasaray'daki Tıbbiye'nin müdürü ve hocası Dr.K.A.Bernard'ın bu raporu da bu Tıbbiye'nin 14 Mayıs'ta açılmadığını kanıtlar niteliktedir.

Ayrıca Avusturya kaynaklarına göre Dr.Bernard, Dr.Neuner ve eczacı Hofmann 3 Aralık 1838'de İstanbul'a geldiğine göre ve daha önce Vezneciler'de Tıbbhâne-i Âmire ve Cer-

rahane-i Âmir 1827 yılı 14 Mart'ta açıldığına göre (38) Galatasaray'daki bu Tıbbiye'nin 17 Şubat'ta açılması daha makul bir tarihtir. Bu belgenin diğer önemli bir tarafı da, Topkapı Sarayı'nda Otlukçu Kışlası'ndaki Tıbbhaneden 180 kadar öğrencinin Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye nakledilmesinden bahsetmesidir. Böylece, tedrisatın başlamasından dört sene sonra 1843'te Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye'den ilk mezunların padişahın da hazır bulunduğu ilk mezuniyet töreninden öncelere ait mezuniyet diplomalarına rastlanmasının (39), bu ara mezunların, bu belgede Topkapı Sarayı'ndaki Otlukçu Kışlası'ndaki Tıbbhaneden Galatasaray'a nakledildiğinden bahsettiği 180 öğrenciden yukarı sınıfta bulunanlar olduğu hakikatini de ortaya çıkarmaktadır.

Bulduğumuz, 4 Temmuz 1839 tarihli Medicinisch Chirurgische Zeitung'ta yayınlanan yazıda belirtildiği gibi, Galatasaray'a nakledilen bu öğrencilerden Fransızca bilenler esas tıp bölümünün 1. sınıfına, diğerleri hazırlık bölümüne ayrılarak 11 Mart 1839'da eğitime başlanmıştır. **Böylece**, bulduğumuz bu Avusturya kaynaklarında belirtildiği üzere, **Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane, önce mülkî ve dinî törenle 17 Şubat 1839'da açılmış, sonra 11 Mart 1839'da da yeni bir törenle tedrisata başlanmıştır.** Ayrıca bu iki törende de Sultan II. Mahmud'tan ve onun açılıştaki yaptığı iddia edilen fakat çok sonra Takvim-i Vekayi'nin 24 Zilhicce 1288 (5 Mart 1872) **tarihli** ve 1460 no.lu nüshasında yayınlanan Nutk-u Hümayun'dan bu kaynaklarda bahsedilmemesi diğer önemli bir husustur.

Dr.Bernard tarafından organize edilip 17 Şubat 1839'da resmen mülkî ve dinî törenle açılıp, 11 Mart 1839'da tedrisata başlayan Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de ilk öğretim yılı sonunda 22 Ekim 1840'da yapılan imtihana padişah Abdülmecid'in geldiği, Berliner Medicinische Central Zeitung'un 27 Kasım 1840 tarihli sayısında haber olarak verilmektedir (39a).

Fransız ihtilalinden sonraki dönemde Avrupa'da geçerli bir dil olan Fransızca, Galatasaray'daki bu Tıbbiye'de öğretim dili olarak alınmış, ama bu tıbbiye'de Fransızca tedrisat için neden Fransa'dan değil de Viyana'dan hocalar getirildiğinin nedenleri üzerinde durmak gerek. Viyana Tıp Fakültesi'nin yamsıra 7 Kasım 1785'te Viyana'da öğretime açılan askeri tıp ve cerrahi akademisi Josephinum Avrupa'da büyük bir şöhrete sahip olup, Kopenhagen'da 1797'de tesis edilen askeri Tıp Akademisi Academia Chirurgica Regia yamsıra Berlin'deki askeri Tıp Akademisi Peppinier'de tesirlerini görmek mümkündür (40). Bunun yamsıra, Paris'teki Osmanlı Sefiri Mehmet Vahit Efendi'nin sonradan Fransızca olarak da neşredilen Sefaretnâmesi'nde, Napoleon'a Sultan III. Selim'in fermanını götürürken 1-17 Şubat 1807 tarihlerinde kaldığı Viyana'da, gezip gördüğü askeri tıp akademisi Josephinum'u uzun övgü ile tasvir ederek "Paris'te böyle bir tesis olmasına rağmen bu Viyana'daki gibi mükellef ve mâmur değildir" diye bilhassa belirtilmesinin büyük rolü olsa gerek (41).

Viyana'dan getirilen Dr.Bernard, yönetimiyle görevlendirildiği Galatasaray'daki bu askeri tıbbiyeyi kısa zamanda Viyana'daki Josephinum'u örnek alarak organize etmiş, oradaki gibi bir botanik bahçesi tesis ederek tanzimi için Viyana'dan Skalak adlı bir bahçıvan getirmiştir (42). Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane, 1842 yılında Fransızca 1300 cild tıbbî kitaptan oluşan zengin bir kütüphane ve ayrıca mineraller koleksiyonuna sahipti. Dr.Bernard iç hastalıkları ve cerrahi derslerini vermekteydi. Klinik dersleri Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin beş hasta koğuşlarında verilmekteydi (43). Burada ebeler de yetiştirilmiş ve parasız olarak, başvuranlar aşılanmıştı. Dr.Bernard'ın 26 Eylül 1843'te Journal de Constantinople et des interets Orientaux da yayınlanan "Rapport sur les travaux de l'Ecole de Medicine de Galata - Serai" başlıklı raporun-

da(44) ve 1844 yılında Klenckes Allgemeiner Zeitung isimli Almanca dergide yayınlanan haberinde (45), bu tıbbiye'nin, 4 yıllık İdadî denilen hazırlık bölümü ile dört yıllık esas tıp eğitiminin yapıldığı yüksek bölümden oluştuğu görülmekte. İdadî denilen hazırlık bölümünde zooloji, matematik, coğrafya, resim, kaligrafi, Osmanlı Tarihi, Türkçe ve Arapça'dan başka M. Guerrieri tarafından Latince dersinin verilmesi çok önemlidir.

Dr. Bernard'ın bu iki raporuna göre Galatasaray'da bu Tıbbiye'de 4 yılda okutulan ders programı ve dersi okutan hocalar şöyle idi:

I. Yıl

Prof. Spitzer: Teorik ve ceset teşrihleri ile uygulamalı anatomi ve mikroskopik anatomi.

Prof.Derviş: Genel kimya ve tıbbî fizik

Prof.Salih: Botanik

II. Yıl

Prof.Calleja: Tıbbi ve farmasötik kimya

Prof. Stefan Caratheodory: Fizyoloji ve genel patoloji

Prof.Sarantis Archigenes: Materia medica ve farmakoloji

III. Yıl

Prof.Const. Caratheodory: Patoloji ekstern

Prof.Bernard: Patoloji entern, dahiliye, cerrahi ve oftalmoloji

IV. Yıl

Prof.Bernard: Dahiliye, cerrahi ve klinik derslerin devamı. Buna ilâve olarak Prof.Bernard tarafından oskültasyon ve perküsyon dersleri ile cildiye ve cerrahi ameliyat dersleri, cerrahî sargı ve aletler dersleri verilmektedir.

Dr.Bernard'ın 1844 yılında Klenckes Allgemeiner Zeitung'daki haberinde ayrıca Hijyen ve Adli Tıp dersleri bir ve ikinci öğretim yıl-

larında verildiğinden 3. ve 4. yıl öğrencilerinin bu dersleri görmelerine lüzum kalmadığı, ama tıp öğrencilerinin daha iyi anlamaları için hijyen ve adli tıp derslerinin 3. öğretim yılına alındığı belirtilmektedir. Bernard'ın Journal de Constantinople'in 27 Eylül 1843 tarihli sayısındaki raporunda ise Galatasaray'daki Tıbbiye'de Viyana'dan getirilen bayan Messani ile bayan Pizipio'nun yönetiminde ebelik kurslarının, Prof.Calleja ve eczacı Dellasuda başkanlığında eczacılar için pratik kurslarının ilk defa düzenlendiği anlaşılmaktadır (46). Allgemeine Medicinische Central-Zeitung'un 20 Temmuz 1842 tarihli sayısında, geçen hafta "Hopital d'Instruction" denilen bir uygulamalı eğitim hastanesinin Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de hizmete açıldığı, bu hastanenin her biri 50'şer yataklı dahiliye, cerrahî ve göz kliniklerinden oluştuğu belirtilmektedir (47X)

Galatasaray'daki ders programı Viyana'da Josephinum'da 1822'den beri uygulanan ve beş yılı kapsayan ders programı ile karşılaştırıldığında büyük benzerlikler olduğu görülür (48).

Allgemeine Medicinische Central-Zeitung'un 3 Aralık 1845 tarihli 97. sayısında (Sp. 776'da) verilen 22 Ekim 1845 tarihli haberde, 14 gün önce yeni Mekteb-i Tıbbiye Nazırı olan İsmail Efendi'nin Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de tahsili 5 yılı hazırlık bölümünde, 5 yılı tıp bölümünde olmak üzere 10 yıla çıkardığı anlatıldıktan sonra, bu okul mensuplarının bundan böyle aşağı rütbede askeri hekim olarak mezun olmaları ve Askeri Tıbbik Hastanesi olarak seçilen Maltepe ve Toptaşı Hastanelerinde, profesörlüğe yükseltilen Dr.Rigler ile Dr.Reinvvald'ın yönetiminde 2 yıl staj yaptıktan sonra askeri hekim olarak yeni görevlere atanacakları belirtilmektedir (49).

Bu kadar yoğun hocalık ve idarecilik görevlerine rağmen Dr.K.A.Bernard, 2 Kasım 1844'de boynundaki bir Phlegmone neticesi

Pyâmie'den 36 yaşında İstanbul'da vefat ederek ⁽⁵⁰⁾ Santa Maria Draperis kilisesine gömülünceye ⁽⁵¹⁾ kadar, tıbbiye öğrencileri için, ders verilen Fransızca dilinde çeşitli ders kitapları yazmıştı. Botanik, oskültasyon ve perküsyon üzerine Fransızca ders kitapları yazan Dr.Bernard, ayrıca bir ara gözlerinin rahatsızlanması sebebiyle tedavi gördüğü Bursa kaplıcaları üzerine bir Fransızca eser yazarak Türkiye'nin Balneolojinin de kurucusu olmuştur. Bernard 1844'de yayınlanan son eseri Pharmacopoea Castrensis Otomana, Türkiye'nin ilk farmakopesidir. Ayrıca Dr.Bernard döneminde la Gazette Medicale de Constantinople adı altında bir mecmua düzenli olarak çıkarılmaya başlanmıştı. Bernard'ın ölümünden sonra Osmanlı kaynaklarına göre 1846'da, "VVurzbach'a göre 1847'de, Galatasaray Tıbbiyesinin yöneticiliğine Viyanalı diğer hekim Sigmund Spitzer getirilmiştir ⁽⁵²⁾. Kadavra üzerinde teşrihle anatomi eğitiminin bizde yerleşmesinde büyük rol oynayan Spitzer, Galatasaray'daki Tıbbiye'nin Avrupa çapında bir eğitim verdiğini göstermek için son sınıftan seçtiği dört çalışkan öğrenciyi doktora imtihanı vermek için Viyana Tıp Fakültesine göndermiştir.

1848 yılında bu öğrenciler Viyana'da girdikleri imtihanları başarı ile kazanarak Viyana Tıp Fakültesinin tıp doktoru unvanını almışlardır (53). Bu öğrencilerden birisi olan Musa Arif Bey başarılı bir meslek hayatı sonucu 1861'de Mekteb-i Tıbbiye Nazırı (54), diğer öğrenci Stefan Aslanian Paşa da bilahare Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de hoca olmuştur (55).

Böylece eğitim kalitesi, bu öğrencilerin verdikleri imtihanla, Viyana'da da tastik edilen Galatasaray'daki Tıbbiye, Spitzer döneminde, Dr.Bernard'ın başlattığı altın çağını devam ettirdiği görülerek Padişah tarafından bir fermanla Darülfünun-u Tıbbiye-i Şahane olarak fakülte mertebesine çıkarılmıştı (56).

Türkiye'de tababetin ve hastaneciliğin batılılaşmasında büyük rol oynayan diğer bir

Avusturyalı hekim de Dr.Lorenz Rigler'dir (57). 1849'dan itibarenGalatasaray'daki Tıbbiye'de hocalık yapmağa başlayan Rigler, Graz'daki Üniversite Kliniğine profesör olarak 1856'da atanmasına kadar, 14 yıl İstanbul'da Osmanlı askerî ve sivil hastanelerinin modernleşmesi ve Galatasaray'daki Tıbbiye-i Şahane'nin Avrupa seviyesine gelmesinde büyük rolü olmuştur (58). Onun "Türkei und deren Bewohner" isimli 1852'de Viyana'da yayınlanan 2 ciltlik eseri ve Avusturya'da yayınlanan pek çok bilimsel makaleleri vardır. Galatasaray Tıbbiyesinde hocalık görevinden ayrılarak 1856 Haziranında Graz'a dönmesinden sonra Rigler'in yerine bir Avusturyalı hekimin hoca olarak gönderilmesi için yapılan müracaat üzerine, yeni tesis edilen Avusturya Kültür Bakanlığınca Dr.Vallon Tıbbiye-i Şahaneye profesör olarak gönderildi. Dr.Vallon'un erken ölümünden sonra yerine Osmanlı hükümeti Avusturya'dan yeni bir Avusturyalı hekimin gönderilmesini istemiş, bunun için Viyana Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu taşradaki bir cerrahi kliniğindeki bir profesörü tavsiye etmiş, ama bu profesörün bu göreve müracaat etmediği için teklifi kabul etmemesi üzerine iş uzayınca sabrı tükenen Türk Hükümeti İstanbul'da yaşayan Fransız hekimi Dr.Fauvel'i Dr.Vallon'un halefi olarak Tıbbiye-i Şahaneye atamıştı (59). Avusturyalı hekimlerden Dr.Rein-wald'in daha önce vatanına dönmesi ve Dr.Wartbichler'in İstanbul'da Tıbbiye-i Şahane'de bir süre Anatomi Profesörlüğü ettikten sonra 1852'de İstanbul'da vefatıyla Viyana tıp ekolünün Türkiye'deki etkinliği bir başka Avusturyalı, Kari Eduard Ham-merschmidt'in 1848'de Türkiye'ye gelmesi ve 1870 yılında çok sayıda Avusturyalı hekimlerin orduya alınmasıyla devam etmiştir^).

Osmanlı İmparatorluğu ve İstanbul'u ziyaret ettikten sonra "Kritische Darstellung europâi seher und asiatischeher

Krankenhaus" başlığı altında Avrupa ve Asya'daki hastaneler hakkında Viyana'da 1854 yılında "Zeitschrift der Kais. kön. Gesellschaft der Aerzte zu Wien" dergisinde yazı yayınlayan Prof.Dr.Josef Dietl, 1848 yangınından sonra Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin taşındığı Halic'e bakan Kumbarahane'deki yeni kışlada hizmet verdiğini ve 40'ı dahili 40'ı cerrahî olmak üzere 80 yataklı bir fakülte kliniği olarak Dr.Rigler'in yönetiminde oldukça beğenilecek bir durumda olduğunu belirtmektedir (64). **1848 yılı 11 Ekim'inde Galatasaray'daki bina yanınca, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Hasköy'deki Kumbarahane Kışlasına taşındı. Onsekiz yıl Kumbaracı Kışlasından sonra okul, kolera salgını nedeni ile Kumbaracı Kışlası Sarayı'nın surları içine nakledildi. Şöyle ki Askeri Tıbbiye'nin, Tıbbiye İdadisi Gülhane'deki Kırmızı Kışla'ya, Tıbbiye Sınıfları Hasköy'deki Gergeroğlu Konağına taşındı. 1871'de halen oradaydı. 1874'de tekrar Galatasaray'a gidilmiş, 1876'da Demirkapı'ya dönülmüş, İdadi sınıfları da Kuleli'ye taşınmıştı** (62).

Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şahane, 1867'de açılan sivil tıbbiye Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane ile (63), Gülhane'nin başına getirilen Prof.R.Rieder Paşa'nın önerilerine göre Haydarpaşa'da inşa edilen binada, Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi adı altında 1909'da birleştirilinceye kadar (64) tedrisatına devam ederek Türk tıbbının batılılaşmasında büyük bir rol oynamıştır.

6 Kasım 1903'te II.Abdülhamid'in doğum günü törenle açılan Haydarpaşa'daki bu enteresan binanın planlanmasında İtalyan mimarları Valauri ve D'Aranco kadar Rieder Paşa'nın rolü büyüktür. Pavyon sisteminde inşası düşünülen bu askeri tıbbiye'nin hasta pavyonlarının Hamburg'taki Eppendorf Hastanesi'ndeki Curschman tipi pavyon şeklinde, büyük dershanenin Leipzig'teki cerrahi kliniğinin Auditorium'u tarzında plan-

lanması Rieder Paşa'nın tavsiyesi ile olmuştur (64a).

Osmanlı İmparatorluğunda Meşrutiyetin ilan edildiği 23 Temmuz 1908 (10 Temmuz 1324) günü Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şahane'nin yani askeri tıbbiye'nin muallimleri toplanarak bu müessenin ıslahı için Harbiye Nezaretine yazı yazmışlar, bunun üzerine Harbiye Nezareti, Mektebin ıslahı işini, Mektebe bıraktığını bildirmişti. Bununla ilgili olarak yapılan ilk toplantıda, İstanbul'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şahane ve Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye gibi iki okulun birleştirilerek bir çatı altında toplanması için karar alınmıştı.

0 günlerde Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'deki Cemil, Ziya Nuri ve Süleyman Numan Paşalar toplanarak, bu reformun Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'de daha kolay gerçekleştirilebileceği düşüncesiyle, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'yi Fakülte'ye çevirme ve yeni bir kadro yapma doğrultusunda karar almışlardır. Bu kararı Maarif Nezareti de uygun görmüş, gerek Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye gerekse Şam Mekteb-i Tıbbiye'si Maarif Nezaretine bağlanmıştır. Fakülte durumuna gelmiş olan bu yeni kuruluşun başlangıç tarihi 1 Teşrinisanî 1324 (14 Kasım 1908) olarak kabul edilmiş olup (65) Darülfünun-u Osmani'nin bir şubesi olan Mekteb-i Tıbbiye, Tıp Fakültesi ismiyle adlandırılmış ve oybirliği ile Seririyat-ı Hariciye (Cerrahi Kliniği) Muallimi Müşir Cemil Paşa Tıp Fakültesi Riyasetine (yani Dekanlığına) seçilmiştir (66).

Kadırga'daki bu Tıp Fakültesinin Muallimler Meclisi son defa 16 Haziran 1325 (29 Haziran 1909) tarihinde toplanmış ve 1 Eylül 1325 tarihine kadar tatil kararı almıştır (67).

Kadırga'daki kuruluşun Tıp Fakültesi ismini almasını Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye hocaları kabul etmemişlerdir.

Maliye Nazırı Cavit Bey, Mekteb-i Tıbbi-

ye-i Askeriye'nin tahsisatını, 1325 (1909) yılı bütçe müzakerelerinde belli etmeden Tıp Fakültesi'ninkine geçiriverince (68), Askeri Tıbbiye Mektebi, mâli bakımdan ortadan kalkarak Tıp Fakültesine katılmıştır. Kadro meseleleri halledilmemesine rağmen 23 Ağustos 1325 (5 Eylül 1909) da komisyon, karşısındaki kliniklerle birlikte Haydarpaşa'daki Mektep binasının Darülfünun-u Osmanî Tıp Fakültesine verilmesini, bunların içindeki araç ve gerecin Maarif Nezaretine devredilmesini, askeri tıp talebesinin mektep içinde kendilerine ayrılan bölümde kalmalarını, karara bağlamıştır.

İlk toplantısını 15 Eylül 1909'da Maarif-i Umûmiye Nezaretinde yapan, bu Fakültenin ilan edilen kadrodaki Muallimler Heyeti, Cerrahi Kliniği Muallimi Cemil Bey'i oybirliği ile Fakülte Reisliği'ne (yani dekanlığa) seçmiştir (69).

Böylece tesis edilen Haydarpaşa'daki Darülfünun-u Osmanî Tıp Fakültesi, Fransa'daki Lyon Tıp Fakültesinin Nizamnamesine göre organize edilerek 1933'te Atatürk'ün gerçekleştirdiği Üniversite Reformuna kadar kısa bir süre Türk tıbbına hizmet etmiştir.

I.Dünya Savaşı ile hemen hemen bütün öğretim kadrosu askere alınan Fakülte açılmamış, 1500 yataklı Askerî İhtiyat Hastanesine dönüştürülmüş, 1916 yılında öğretime başlayarak kısa devrelerle ordunun hekim ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Bazı gerekçelerle geçici olarak 1917'de Cağaloğlu'ndaki eski Türk Tabibler Birliği Binası'na taşınan okulun son sınıf öğrencileri 1925 yılından itibaren İstanbul hastanelerinde staj yapmağa başlamışlardır.

1922 yılından sonra başlayan yenilikler arasında Cumhuriyet'in ilânından hemen önce Tıp Fakültesine kız öğrencilerin kabul edilmesi vardır. 1924-1925 öğrenim yılında F.K.B. sınıfı açılmıştır (70).

III. Atatürk'ün 1933'teki Üniversite Reformu'ndan Günümüze Kadar İstanbul Tıp Fakültesi

I.Dünya Savaşından sonra, Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Kurtuluş Savaşı kazanılıp Türkiye Cumhuriyeti kurulunca, artık sıra her alanda yapılması gerekli reformlara gelmişti. Harf inkılâbından sonra Atatürk, İstanbul Darülfünun'u'nda da bir reforma gidilmesini gerekli görmekteydi. Atatürk, kurduğu modern Türkiye Cumhuriyeti için gerekli, geleceğin ilim adamları ve yöneticilerini, o devrin en modern metodları ile yetiştirmeği hedef alarak, Darülfünun'un yerini alacak İstanbul Üniversitesi'nde Avrupa'nın dünyaca ünlü bilim adamlarını toplamayı düşünüyordu.

1929'da genç yaşta Maarif Vekili olan Dr.Reşit Galip, Atatürk'ün arzu ettiği bu Üniversite Reformunu gerçekleştirmek için 1931'de İsviçre'de Cenevre Üniversitesi Rektörlerinden Pedagoji Profesörü Albert Malche'i İstanbul Üniversitesi Reformu için rapor hazırlamakla görevlendirdi. Malche, raporu ile ilgili incelemeler için 1932'de Türkiye'ye geldi. Raporunu tamamlayarak 29 Mayıs 1932'de Türk Hükümetine sundu ve İsviçre'ye döndü.

Malche'in tavsiyesine göre, yeni tesis edilecek İstanbul Üniversitesi'nde hemen hemen bütün Batı Avrupa üniversitelerinden gelecek öğretim üyelerinin görevlendirilmesi öngörülmekte idi ki, bu da çözülmesi oldukça zor bir problem idi. Milli Eğitim Bakanı Dr.Reşit Galip'in gayretleri ile 31 Mayıs 1933'te çıkarılan 2252 sayılı Kanunla Üniversite Reformu hukuken gerçekleşme safhasına girmesine rağmen, o sırada, Avrupa Üniversitelerinden hiç bir profesörün İstanbul Üniversitesi'ne çağrılması işi gerçekleşmemişti (71). Bu zor durumda, Prof.Malche, İsviçre'ye Rusya'dan göç eden dostu Prof.Tschulok'la temasları sonunda, Hitler'in iktidara gelmesi ile Frankfurt Üniversitesi Patoloji Kürsüsü Başkanlığından ayrılarak,

İsviçre'ye sığınan Prof.Dr.Ph.Schwartz ile Almanya'yı terkeden profesörlerin Türkiye'ye çağrılması işini halletmek üzere irtibata geçti (72). Zürih'te teşekkül eden "Yabancı Ülkelerdeki Alman Bilim Adamlarının İhtiyaç Birliği" (=Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler im Ausland)'nin bir temsilcisi olarak Patoloji Profesörü Dr.Schwartz 1933 yılı Temmuz ayının 5'inde İstanbul'a geldi ve Matematik Profesörü Kerim Erim tarafından karşılandı. Oradan Ankara'ya giderek Maarif Vekili Dr.Reşit Galip'le yapılan toplantıda İstanbul Üniversitesinde öğretim üyelikleri için Almanya'yı terkeden ünlü Alman profesörlerini teklif etti. 6 Temmuz 1933'deki bu toplantıda 30 Alman profesörün İstanbul Üniversitesi'ne öğretim üyesi olarak çağrılması, hatta verilecek aylıklar kararlaştırıldı ve buna dair protokol imzalanırken, Prof.Dr.Schwartz'ın hatıratında belirttiğine göre, Maarif Vekili Dr.Reşit Galip şu konuşmayı yaptı:

"Bugün emsalsiz bir işin yapıldığı çok önemli bir gündür. 500 yıl önce İstanbul feth edildiğinde, Bizans bilim adamları İstanbul'u terketmişlerdi. Buna mani olunamamıştı. Bunların çoğu İtalya'ya gittiler. Bunun sonucu Rönesans doğdu. Bugün bunun tam tersi olarak, Avrupa'dan ilim adamlarının İstanbul'a gelmesinin hazırlığını yaptık. Bunun ülkemize katkıda bulunacağına ve bir yenilik getireceğini ümit ediyoruz. Siz Avrupalı ilim adamları, bize ilminizi, metodlarınızı getirin, gençliğimize ilerlemenin yollarını gösterin. Size teşekkürlerimizi ve saygılarımızı sunuyoruz" (73).

Bu toplantı geç saatte bitmesine rağmen, Prof.Schwartz görüşmelerin beklenenden de daha iyi netice vererek daha fazla Alman profesöre çalışma imkânı sağladığını Zürih'e çektiği telgrafta şu şekilde ifade etti: Nicht drei sondern dreissig (Üç değil otuz).

Ertesi gün, yani 7 Temmuz 1933'de Prof.Schwartz'ı tekrar kabul eden Dr.Reşit Galip, ona, Atatürk'ün bu neticeden çok

memnun kaldıklarını bildirdi. Yeni Üniversitenin açılışının 1 Ağustos'ta yapılması düşünüldüğünden Schwartz'tan bu mukavele yapılması düşünülen Alman hocaları muvafakatları ile kendisiyle görüşmek için tekrar en kısa zamanda Türkiye'ye gelmesini rica etti. Aynı gün, Schwartz ilerde kurulacak Ankara Tıp Fakültesinin çekirdeğini teşkil edecek inşa halindeki Numune Hastanesi ile Hıfzıssıhha Ensilüsü'ne tayin edilecek Alman hocaların durumunu görüşmek üzere Sağlık Bakanı Dr.Refik Saydam'la buluştu ve İstanbul üzerinden İsviçre'ye döndü. Zürih'te hemen anlaşmadaki listede yer alan ve Frankfurt, Berlin, Londra ve Paris'te bulunan Alman profesörlerle irtibata geçildi. Hatta Almanya'da hapiste olan Kantorovicz, Dessauer ve Kessler gibi profesörlerin de muvafakati alındı. Bu işlem tamamlanınca Prof.Schwartz, Prof.Nissen ile birlikte 25 Temmuz'da Türkiye'ye gelerek bu defa Dr.Reşit Galip tarafından İstanbul'da kabul edildi. **Yeni İstanbul Üniversitesi kürsülerine tayin edilecek Alman profesörlere ait Schwartz ve Nissen'in Zürih'ten getirdikleri listeyi kabul eden Maarif Vekili Dr.Reşit Galip, her ikisini, Tıp Fakültesi'nin Haydarpaşa'dan taşınması ve Bayezit'teki Üniversite Merkez Binası olacak eski Harbiye Nezareti Binasının yeni yapılarla takviyesi gibi sorunlar hakkında tavsiyelerini hazırlamakla görevlendirdi** (74). Schwartz'ın tavsiyesi üzerine Fen Fakültesi'nin yeniden tanzimi hakkında fikirlerinden istifade edilmek üzere Göttingen Üniversitesi'nin eski ünlü profesörlerinden matematikçi R.Courant ve fizikçi Max Born ile James Franck davet edildiler. Bunlar İstanbul'da birkaç hafta kaldılar. Arkalarında çok iyi bir tesir bırakarak gittiler.

Bu sırada yani 1933 Ağustosunun ilk haftasında Prof.Nissen'in hocası ünlü cerrah Prof.Sauerbruch İstanbul'a geldi. Schwartz vasıtasıyla Prof.Sauerbruch İstanbul'da Dr.Reşit Galip ve Prof.Malche ile görüştü. Ankara'ya uğrayıp Başvekil İsmet Paşa ile

de görüşen Prof.Sauerbruch, İstanbul'daki Alman Başkonsolosluğu ile Almanya'dan kaçan profesörlerden oluşan "Yabancı Ülkelere Alman Bilim Adamlarının İhtiyaç Birliği "(=Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler im Ausland)'nin temsilcileri Schwartz ve Nissen arasında uzlaştırıcı bir girişimde bulundu. Bunun neticesi o zamanki Alman Başkonsolosu Fabricius, Schwartz ve Nissen'i Alman Elçiliğinin Tarabya'daki yazlık Rezidenz'indeki bir yaz partisine davet etti. Bir hafta sonra Türkiye'yi terkeden Sauerbruch'un Türk Üniversite Reformundaki rolünün mahiyeti pek belirgin değildir (75).

Ağustos ortalarında,Fenerbahçe açıklarında ailesi ve çocukları ile birlikte büyük bir kaza atlatan Dr.Reşit Galip'in 13 Ağustos 1933'de Maarif Vekillikinden istifa etmesi, hâlâ İstanbul'da bulunan Schwartz ve Nissen üzerinde bir şok tesiri yaptı. Ama Maarif Vekâletine geçici olarak bakan, Sağlık Vekili Refik Saydam'ın Prof.Schvartz'a evvelce Dr.Reşit Galip zamanında varılan anlaşmaların tümünün geçerli olduğunu belirtmesi üzerine Schvartz, Zürich'e geri döndü. Hemen akabinde Cenevre'de Türkiye'nin Büyükelçisi Hüseyin Cemal Bey ve Prof.Malche'in nezdinde Alman profesörlerle ilgili mukaveleleri imzalandı. Schwartz'ın ve Neumark'ın hatıralarında belirttiği gibi, bütün bu mukavele imzalayan Alman profesörler aileleri ve asistanları ile birlikte aşağı yukarı 150 kişilik bir grup olarak 1933 Ekim ayı içinde İstanbul'a gelen bütün yabancı Profesörler, Dışişleri Bakanı Dr.Tevfik Rüştü Araş tarafından Dolmabahçe Sarayında verilen ve Cumhuriyetin 10. yıldönümüne rastlayan baloya davet edildiler (76).

27 Ekim 1933'te, Prof.Schwartz'ın gemiyle İstanbul'a geldiği gün, Dr.Reşit Galip'in yerine yeni Maarif Vekili olan Prof.Hikmet Bayur ve Rektör Prof.Neşet Ömer 18 Kasım 1933 Cumartesi günü yeni İstanbul Üniversitesi'nin ve öğretim yılının açılışında birer konuşma yaptılar. 19

Kasım 1933 Pazar günü tedrisata başlayan İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilk dekanı Prof.Dr.Tevfik Salim Paşa idi (77). Böylece 1909'dan beri Haydarpaşa'da Prof.Dr.Rieder Paşa'nın tavsiyeleri gereğince yaptırılan binalarda faaliyette olan Tıp Fakültesi, Avrupa yakasında Haseki, Gureba, Cerrahpaşa, Şişli Çocuk ve Bakırköy Akıl Hastanelerine, teorik tıp kürsüleri de Beyazıt'taki Merkez binaya taşındı. 1933'deki bu Üniversite Reformu ile ayrılan eski Darülfünun hocalarının yerine Nazi Almanyasından kaçan 42 kadar Alman profesör tayin edilmişlerdi (78). Bu işlerin gerçekleştirilmesinde evvelce de zikredildiği üzere İsviçreli Pedagoji Profesörü Malche ile Alman Patoloji Profesörü Schvartz büyük rol oynadılar. Sadece İstanbul Tıp Fakültesi'nde 1933 ile 1945 seneleri arasında 16 Alman Tıp profesörü klinik ve enstitü direktörleri olarak görev almışlardı (79). İstanbul Tıp Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapan bu Alman Tıp Profesörleri, Rudolf Nissen (1896-1981), Erich Frank (1884-1957), Wilhelm Liepmann (1878-1939), Josef Igcrshci-mer (1879-1965), Friedrich Dessauer (1881-1963), Alfred Kantorovvicz (1880-1962), Philipp Schvartz (1894-1977), Siegfried Oberndorfer (1876-1944), Hans VVinterstein(1879-1963), Julius Hirsch (1892-1963), Hugo Braun (1881-1962), VVerner Lipschitz (1892-1946) gibi kendi sahalarında dünya çapında birer otorite idiler.

Bunlara Hulusi Behçet, Âkil Muhtar Özden, Mazhar Osman gibi değerli Türk hocalar eklenince İstanbul Tıp Fakültesi 1933'ten sonra Avrupa'nın en önemli Tıp Fakültelerinden biri haline geldi. Bugünkü tıp hocalarının çoğu da o devirde ya onların asistanı yahut talebesi idiler ve hâlâ İstanbul Tıp Fakültesi'nde, 1933'te büyük Atatürk'ün gerçekleştirdiği Üniversite Reformu ile ulaşılan yüksek ilmi seviyeyi devam ettirmeye azimle çalışmaktadırlar.

Burada hemen şu hususu belirtmek gerek;

1933 Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesi'nde ünlü Alman profesörden başka diğer yabancı profesörler de tayin edilmişlerdi. Bunlar arasında tek İsviçreli, zooloji profesörü Andre Naville idi ve 1937'de genç yaşta vefat etti. Yerine aynı yıl Alman Prof.Dr.Curt Kosswig geldi.Fransız asıllı olanlar ise cerrah olup anatomi hocalığı yapan Prof.Dr.Aime Mouchet, hukukçu Prof.Charles Crozat, fizikçi Prof.Marcel Fouche, eczacı Prof.P.Duquenois'dan ibaret olup Almanlardan sonra en kalabalık yabancı profesör grubunu oluşturuyordu. Daha sonraları pek az sayıda İngiliz, Fransız, İsviçreli ve İtalyan profesörler de İstanbul Üniversitesi'nde görev aldılar. Ama 1933'te ondan sonra İstanbul Üniversitesi'nde ve Tıp Fakültesi'nde görev alan Alman profesörler diğer yabancılara nazaran büyük bir ekseriyeti teşkil etmekte idiler. Atatürk devrinde, 1933'te gerçekleştirilen Üniversite Reformu Avrupa'da büyük akisler yaptı. Fransızlar yeni üniversitede görev alan Alman profesörlerin, Fransızlara nazaran çok daha büyük sayıda olmasından tedirgin olduklarını belirttiler. Ama Maarif Vekâleti bunu "Üniversite, Alman veya Fransız ilmine değil sadece ilme hizmet içindir" açıklaması ile cevaplandırdı. O zaman, Almanya'da tıbbî mecmualarda, Türkiye'deki Üniversite Reformunu öven yazılara rastlanır. Bu işi gerçekleştiren Atatürk'ün sevdiği Maarif Vekili Dr.Reşit Galip Bey'in 38 yaşında Dr.Goebels ve General Balbo gibi Avrupa'nın en genç bakanlarından biri olduğu vurgulanır. Almanya ve İsviçre'den dünyaca ünlü profesörlerin yeni İstanbul Üniversitesi'ne tayini övülerek, Profesör Sauerbruch ile Prof.Einstein'in yılda iki defa misafir olarak ders vermelerinin de kararlaştırıldığı belirtilir.

Hatta bu yeni İstanbul Üniversitesi'nin Enstitüleri, Kürsüleri ve yeni ecnebi profesörleri ile Avrupa'nın en modern bir üniversitesi olacağı hakikatine işaret edilerek bu üniversitede, aralarında Mısırlı, İranlı, Azerbay-

canlı ve Bulgar talebelerin de bulunduğu çok sayıda yabancı öğrencilerin de öğretim gördüğü belirtilmektedir (80). Buna benzer haberlerin Birleşik Amerika Basınında da (80 yer alması Atatürk devrinde gerçekleştirilen Üniversite Reformu'nun, şöhretli Alman ve diğer profesörlerin İstanbul Üniversitesi'nde görev almalarının, o zaman Avrupa ve Amerika'da pek mühim bir olay olarak karşılandığını göstermektedir.

Tıp Tarihi açısından çok mühim olan bu olayın ilmî bir değerlendirilmesi yapılmak istenirse, bunun geçmişteki benzerleri ile mukayese edilmesi gereklidir. Aynı şekilde, politik nedenle, M.S. 489 yılında Bizans'tan kovulan Nestorien Mezhebi mensubu din ve ilim adamları Sasaniler tarafından kabul edilmişler ve Sasani İmparatoru I.Şâpûr'un tesis ettiği Bağdat'ın doğusundaki Cundişapur şehrinde yerleşerek büyük bir tıbbî merkezin doğmasına sebep olmuşlardı (82). Eski antik tababete ait eserlerin tercümesinde ve Abbasiler zamanında Bağdat'taki İslâm tercüme merkezi ve tıp ekolünün kurulmasında Cundişapur'dan gelen ünlü hekimlerin oynadıkları rol o kadar büyüktü ki, onların başlattıkları antik devir eserlerinin tercüme devrinde sonra Farabî, ar-Râzî, İbn Sina, al-Bîrûnî gibi büyük Türk-İslâm âlim ve hekimlerinin yetişmesine ve 10.yüzyılda İslâm rönesansının doğmasına sebep oldular (83). Sonradan İslâm rönesansını, İslâm kültürünün tesiri ile 15-16.yüzyıllarda ortaya çıkan Avrupa'daki rönesans takip etti (84).

İslâm eserlerinin Lâtinceye çevrilmesinde Avrupa'daki rönesansa büyük katkıları olan Yahudî âlimlerin, koyu katolik ve ırkçı zihniyet neticesi 15.yüzyılda İtalya ve İspanya'dan kovulmağa başlaması ile 1453'te fetihten sonra İstanbul'da 1470'de kendi adı ile tesis ettiği külliyyede bir üniversite kuran Fatih Sultan Mehmed, bilhassa İtalya'dan kaçan Maestro Jacobo (sonradan müslüman olarak Yakup Paşa olmuştur) ve İspanyalı Ephraim b. Sandschi gibi Yahudi hekimleri

etrafına toplamıştı (85). Buna İtalya'dan getirttiği ressam Gentile Bellini, Matteo de Pastis, mimar Antonio Filarete'yi, Trabzon'un zabtından sonra sarayına intisap eden Rum asıllı Georgios Amirutzes'i ve Semer-kant'tan Astronom Ali Kuşçu ile İran'dan gelen ve İstanbul'da tesis ettiği Hastane ile **Tıp Akademisinin** başkanı yaptığı ve 20.000 akçe gibi yüksek aylık verdiği Ahmed Kutbed-din ile Altûnîzade, Ahi Çelebi, Beşir Çelebi gibi Türk hekim ve âlimlerini de katarak İstanbul'da ilk Üniversiteyi kuran ve ilk Türk Rönesansını yaratan Fatih Sultan Mehmed'in (86) bu büyük dahiyane eseri ile Atatürk'ün 1933'te başlattığı ve yukarda kısaca ana hatlarını vermeğe çalıştığımız Üniversite Reformu arasında çok büyük benzerlikler vardır. İstanbul'un bu iki Fatih'i arasında hem asker olarak, hem bir devri açıp yeni bir devri başlatmaları ve hem de iki Türk Rönesansının 500 senelik ara ile başlatılmasını gerçekleştirerek Türk Kültür tarihinde oynadıkları büyük rol bakımından da çok büyük benzerliklerin bulunduğu muhakkaktır.

Ne yazık ki Atatürk'ün bu yönü şimdiye kadar yeterince değerlendirilememiştir. Atatürk hakkında yabancı lisanda yazılmış eserler arasında en önde gelen bir eser yazan Lord Kinross bile, onu, askeri dehası ve devlet adamlığı yönüyle İskender, Sezar, Napol-yon ve Cromwell ile mukayese etmekte, bilhassa, Atatürk'ü, Julius Sezar'ın De Bello Gallico'su gibi bir eseri yani "Nutuk"u yazdığı için Julius Sezar'a benzetmekte (87), kısa bir sürede gerçekleştirdiği harf inkılâbını övmekte ise de (88), Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri olan Üniversite Reformu ile kurduğu yeni İstanbul Üniversitesi'nden hemen hemen hiç bahsetmemektedir. Bu da Atatürk'ün Türk kültürü ve ilmi bakımından çok büyük bir eseri olan Üniversite Reformunun tarihi açıdan, kültür tarihi açısından daha yeteri kadar değerlendirilmediğini göstermektedir.

Şurası muhakkak ki, Nissen, Frank, Igershe-

imer, Liepmann, Kantorowicz gibi klinisyen Alman hocalar 1933'te İstanbul Tıp Fakültesi'nde hemen göreve başlar başlamaz gerek kibarlıkları gerekse hekimlikteki yüksek başarıları ile gönülleri feth etmişlerdi. Neumarck'ın hatıralarında yer aldığı üzere, hekimliğinin ve kibarlığının tesiri altında kalan birçok hastaları yeni doğan çocuklarına Nissen'in ismini ad olarak veriyorlardı (89). Atatürk de muhakkak kendi eseri olan bu Üniversite Reformu ve bunun sonucu İstanbul ve Ankara'da görev alan Alman tıp profesörleri ile gurur duyuyordu. O sıralarda Türkiye'yi ziyaret eden İran Şahı Rıza Pevlevi'ye, Atatürk hemen İstanbul'daki Alman hocaları tavsiye etmiştir. Prof.Igersheimer, Şah'ın göz hastalığı ile ilgilenerek, lüzumlu gözlüğü vermiş, Prof.Kantorovvicz de Şah'a yeni protez yaparak, Şah'ın takdirini kazanmıştı (90).

Alman hocalar da Atatürk'e büyük bir minnettarlık, güven ve içten bir sevgi ile bağlı idiler. Atatürk'ün hastalığında Ankara'da Prof.Marchionini ve Prof.Dr. Max Meyer konsültasyona çağrılmışlardı. Prof.Dr.Kantorowicz Atatürk'ün dış rahatsızlığı nedeniyle, Prof.Dr.Frank da Atatürk'ün son hastalığında konsültasyon için çağrılmışlardı. Atatürk'ün 1938'deki son hastalığında konsültasyon için ayrıca Almanya'dan Prof.Dr.Gustav von Bergmann ile Viya-na'dan Prof.Dr.Hans Eppinger de İstanbul'a davet edilmişlerdi (91).

Atatürk'ün ebediyete intikalinden sonra Prof. Dr. Nissen, Prof.Dr.Lipschitz, Prof.Dr.Igershcimer gibi hastalıklarını tedavi ettirmek veya diğer nedenlerle Türkiye'den ayrılarak Amerika'ya yerleşen Alman hocalara mukabil Prof.Dr.Felix Hauowitz, Prof.Dr.Tibor Peterfi, Prof.Dr.Zdenko Stary, Prof.Dr.Max Clara gibi diğer değerli Alman hocalar İstanbul Tıp Fakültesi'nde görev almışlardır.

Atatürk devrinde ve onu izleyen dönemde 1933 ile 1953 yılları arasında Türkiye'de gö-

rev alan Alman hocaların bir kısmı Türk vatandaşlığına geçmiş, hatta Frank (1957), Liepmann (1939), Oberndorfer (1944) gibi çok değerli hocalar ikinci vatanları olan İstanbul'da vefat etmişlerdir. Prof.Dr.E.Frank, Amerikan Üniversitelerinden çok cazip teklifler almasına rağmen bunları reddetmiş ve bunun sebebini soranlara "Yurdumdan atılmış olmanın acı şaşkınlığına uğradığım günlerde bana yalnız ve yalnız Türkiye kollarını açarak bağrına bastı, burası benim vatanımdır, ayrılıp nimetlerine küfranda bulunamam" demişti (92).

Atatürk'ün Üniversite Reformu ile vazife alan çok değerli yerli ve yabancı profesörlerle İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Tıp Fakültesi Avrupa'da ön plana geçmişti. Akil Muhtar, Mazhar Osman ve Hulusi Behçet gibi hocaların yanı sıra röntgenin keşfinden sonra röntgen tekniği ve radyolojiye dair buluşlarıyla en büyük gelişmeyi sağlayan Friedrich Dessauer, Essentiel-le Hypertonie'nin ve diabetes tedavisinde syntalinin kaşifi dahiliyecisi Erich Frank ve göğüs cerrahisine, hocası Sauerbruch kadar yön veren Rudolf Nissen gibi cerrahın ve diğer değerli pek çok hocanın İstanbul Tıp Fakültesi'nde çalışması bu fakültenin o zamanlar Avrupa'da tıp alanında ilim meşalesini en önde taşıyan bir fakülte gözüyle bakılmasına sebep olmuştur. Buna en büyük delil de Erich Frank'm İstanbul Tıp Fakültesi'nde neşrettiği "Nevv İstanbul Contributions to Clinical Science" mecmuasının II. Dünya harbinden sonra 1950'li yıllarda bile her yeni sayının içinde daha ne gibi tıbbi bir yenilik yer alacak düşüncesiyle Avrupa'da, sabırsızlıkla beklenen bir dergi olması gösterilebilir. Dermatoloji hocası Hulusi Behçet'in bugün de kendi adıyla tıbbî literatürde anılan Behçet-Syndromunu keşfi, Akil Muhtar'ın kendi alanındaki Avrupa'da tıbbî

literatüre geçen buluşları, Mazhar Osman'ın psikiyatride kendi ekolünü kurması, Süheyl Ünver'in Türk tıp tarihi alanında Avrupa'da ilgiyle takip edilen araştırmaları, Atatürk'ün Üniversite Reformu ile İstanbul Tıp Fakültesi'nde Türkiye'de tıbbi alanda bir rönesansın doğuşunun en büyük delilleridir.

1933'den bu yana binlerce hekim, uzman yetiştiren İstanbul Tıp Fakültesi, değerli bilim adamlarını da yetiştirmiştir. Fakültede gittikçe artan araştırma faaliyetinin sonuçları çeşitli dergi ve kitaplarda yayınlanmıştır.

İstanbul Tıp Fakültesi bünyesinde birer yüksek okul olarak bulunan Eczacılık Yüksek Okulu 1962, Dış Hekimliği Yüksek Okulu 1964 de ayrılarak fakülte olmuşlardır. İstanbul Üniversitesi Senatosu 27 Temmuz 1967 tarihli toplantısında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kurulmasına karar verince Tıp Fakültesi iki fakülte halinde organize oldu. 1970 yılında Bursa Tıp Fakültesini kurma görevini yüklenen İstanbul Tıp Fakültesi, 1973 de Bursa Tıp Fakültesinin tam organizasyonu sağlamıştır (93).

Bugün klinik inşaatlarının büyük bir kısmı tamamlanmış, Çapa kampüsünde faaliyetini sürdüren İstanbul Tıp Fakültesi, 6 Kasım 1981'de yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na (YÖK) göre Bölümler, Anabilim ve Bilim dalları halinde yeniden organize olmuştur.

Günümüzde sayısı artarak yurt sathına dağılan tıp fakültelerindeki hocaların rektör ve dekanlarının çoğunun, Atatürk'ün Üniversite Reformu ile gelişen İstanbul Tıp Fakültesi'ndeki hocaların öğrencileri olması, Atatürk'ün Üniversite Reformu'nun ve onun neticesi yeniden doğan İstanbul Tıp Fakültesi'nin bugünkü sağlık hizmetlerinin ve tıbbimizin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmadaki büyük rolünü göstermeye kafidir.

KAYNAKLAR

- (1) Terzioğlu, Arslan: *Mittelalterliche islamische Krankenhäuser...* Berlin 1968, s.171; Ünver, Süheyl: *Fatih, Külliyesi ve Zamanı İlim Hayalı*. İstanbul 1946, s.20; Barkan, Ömer L.: *Siiileymaniye Cami ve İmaretini İnşaatı*, C.1, Ankara 1972, s.78.
- (2) Terzioğlu, Arslan: *Die Verdienste der österreichischen Ärzte bei der Gründung der modernen medizinischen Fakultät in der osmanischen Reichshauptstadt İstanbul anı Anfang des 19. Jahrhunderts*. Wien und die Weltmedizin, Hrsg. von Erna Lesky, Wien-Köln-Graz 1974, s. 136-140.
- (2a) Shaw, S.J.: *The Origin of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan Selim III*. *Journal of Modern History*, 37 (1965), s.291-306.
- (3) Başbakanlık Arşivi: *Maliyeden Müdevver Defterler*, Defter Nr.8886, s.324.
- (4) Saffet: *Bahriye Tarihimizden Filasâlar*. İstanbul 1329, s.30.
- (5) Başbakanlık Arşivi, *Cevdet Bahriye Tasnifi* Nr. 1252.
- (6) Başbakanlık Arşivi, *Cevdet Bahriye Tasnifi* Nr.7283.
- (7) Başbakanlık Arşivi, *Cevdet Sıhhiye Tasnifi* Nr.620.
- (8) Topkapı Sarayı Arşivi: *Arşiv Belgesi* Nr. E.8627.
- (9) Başbakanlık Arşivi: *Cevdet Bahriye Tasnifi* Nr.1575.
- (10) Aynı kaynak.
- (11) Uludağ, () Şevki: *Tarihimizde iki Tıbhane vardır*. *Tıp Dünyası* 8 (1935), s.2987-2989; Uludağ, O.Şevki: *Yine İlk Tıbhâne ve Rum Tıbbiye Mektebi*. *Tıp Dünyası*, 13 (1940), s.4367.
- (12) Taşkıran, N.: *Tersane-i Âmire'deki Tabibhanc'ye Ait Bazı Belgeler*. *Haseki Bülteni*, 12 (1974), s. 137-138.
- (13) Başbakanlık Arşivi: *Maliyeden Müdevver Defterler*, Nr.8886, s.341.
- (14) Aynı kaynak.
- (15) Aynı kaynak.
- (16) Schadewaldt, Hans: *Bemerkungen zur Geschichte der Marinepharmazie*. Sonderdruck aus: *Veröffentlichungen der Internationalen Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie*, Bd. 10 (1970), s.9.
- (17) Gençer, A.I.: *İstanbul Tersanesinde Açılan İlk Tıp Mektebi*. *İst. Tıp Kak. Mecm.* 41 (1978), s.738-739; Saffet: *Bahriye Tarihimizden Filasâlar*. İstanbul 1329, s.30.
- (18) Uzluk, F.N.: *Hekimbaşı Mustafa Behçet*. Ankara 1954, s.52-61.
- (19) Ünver, S.: *İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934)*. 107 Yılda Geçirdiği Çıgırlar. *Dirim*, 10 (1935), s. 12, Şehsuvaroğlu, B.N.: *Türkiye'de Tıp Öğretimi*. İstanbul Tıp Fakültesi Mecm., 22 (1959), s.739.
- (20) Ünver, Süheyl: *Cerrahane-i Âmire (1832)*. İstanbul 1931, s.5.
- (21) Uzluk, F.N.: a.g.e., s.61.
- (22) Terzioğlu, A.: *Das Josephinum und seine Ausstrahlung*. *Apotheker Journal* 8 (1986), s.43-44.
- (23) Başbakanlık Arşivi: *Arşiv Belgesi* Nr.46760 a.
- (24) Başbakanlık Arşivi: *Arşiv Belgesi* Nr.46760, 46759 e,g,f,h.
- (25) YVurzbach, Constant von: *Biographisches Lexicon des Kaisertums Österreich*. Bd.2I, Wien 1869, s.294-295; Neuburger, Max: *Österreichische Ärzte und Sanitätswissenschaften in der Türkei (1839-1856)*. *Wiener in-*
dizinische Wochenschrift 67 (1917), s. 1685-1688; Terzioğlu, Arslan: *Josephinum und seine Ausstrahlung*. *Apotheker Journal*, 8 (1986), s.42.
- (26) *Archivdokument Nr.CCCXXIV Lit. A - V*. mit dem Datum 20. Februar 1839 im Haus, - Hof und Staatsarchiv in Wien.
- (27) Ahmed Sadık Ziver Faşa: *Âsâr-ı Ziver Paşa-Divanı ve Münşaal*. Bursa 1313 H. (1895), s.198-99.
- (28) Uludağ, () Şevki: *Tanzimat ve Hekimlik*. *Tanzimat I*, İstanbul 1940, s.967-968.
- (29) Cadalvene, E. de et Barrault, E.: *Deux annees de L'histoire d'Orient (1839-1840)*. Tome I, Paris 1840, s.296.
- (30) *Takvim-i Vekayi*, Defa 180, 6 Rebiülâhîr, 1255/19 Haziran 1839, s.2.
- (31) *Takvim-i Vekâyi*. No: 1460, 24 Zilhicce 1288/5 Mart 1872, s.3.
- (32) *Prens Metternich'e hitaben İstanbul'daki Avusturya Sefaretinden yazılan bir mesaj niteliğindeki 20 Şubat 1839 tarihli ve Stürmer imzalı bu belge*, *Viyana'da Haus, -Hof und Staatsarchiv'de bulunmakta olup*, A, B, C, D paragraflarında *Kaputan Paşa'dan ve Mirliva Mustafa Paşa'dan bahsedildikten sonra F paragrafında 17 Şubat (1839) da Galatasaray'daki Meklebi-i Tıbbiye-i Şahane'nin açılışına dair tercümesini verdiğimiz haberi vermektedir*.
- (33) *Medicinisches Chirurgische-Zeitung, fortgesetzt von Johann Nepomuck Ehrhart, Edeln von Ehrharlstein*. Dritter Band, Innsbruck 1839, s.31-32; ayrıca bkz. *Medicinisches Unterhaltungsbibliothek öder Kollektiv-Blatter von heiterem und ernstem Colorite für alte und jun-ge Aerzte*. VII. Bandchen, Leipzig 1842. s. 161-169.
- (34) *Freiherr v.Toll, Benno: Der oberste Gesundheitstrat von Konstantinopel in seiner völkerrrechtlichen Bedeutung (1838-194)*. München 1922, s.7.
- (35) *Myrdacz, Paul (Hrsg.): Handbuch für k. und k. Militärarzte*. Bd.2, Wien 1898, s.76.
- (36) *Cadalvene, E. de et Barrault, E.: Deux annees l'histoire d'Orient (1839-1840)*. Tome I, Paris 1840, s.297 de Dr.Bernard hakkındaki bölüm şöyle: ... *La traslation de l'ecole à Galata-Scrai etait la signal d'une sorte de restauration de cet etablissement qui tobait en caducence*. Son avenir paraissait assure entre les mains de M.Bcr-nard docteur, allemand, qui en a conserve la direction.." 30 Ekim 1806'da Avusturya'da Cilli'de doğan Dr.Neuner'den aynı şekilde, s.299'da yanlış olarak Alınan doktoru olarak bahsedildiği görülmektedir.
- (36a) *Mac Carthy, I.W, Caratheodory*.Constantin: *Mala-die et de la Mort du Sultan Mahmoud II*. Paris 1841. s.60.
- (37) *Viyana'da Haus, Hof und Staatsarchiv'deki 2 Ağustos 1839 tarih ve ad N 353 no'lu belge*.
- (38) *Veznecilerde Tulumbacıbaşı Konağında Tıbhane-i Âmire ve Cerrahane-i Âmire'nin 15 Şaban 1242 (14 Mart 1827) de açılışına dair daha geniş bilgi için bkz. Uzluk, Feridun Nafiz: Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi*. Ankara 1954, s.52-61.
- (39) *Eczacı Ahmed Mustafa Efendi'nin diplomasının 10 Ramazan 1256 (7 Kasım 1840), Eczacı Süleyman Efendinin diplomasının 20 Şevval 1256 (18 Aralık 1840) tarihlerini taşıdığı Naşid Baylav hoca tarafından ileri sürülmüştür (Baylav, Naşid: Eczacılık Tarihi*. İstanbul 1968, s.208-213)/
- (39a) *Berliner Medicinische Central Zeitung, IX.Jg., 48.Stück; 27 November 1840, Sp.959*.

- (40) Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum imci seine Ausstrahlung. Apotheker Journal. 8 (1986), s.42.
- (41) Vahid Efendi: Sefaretname-i Seyyid Mehmed Emin Efendi. El yazma nüshası. Süleymaniye Bibliothek, Esat Efendi Kül. İstanbul, Nr. 2277, varak 8 a, 8 b; Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal, 8, (1986), s.42-43.
- (42) Başvekâlet Archiv: 1844 (1260 H.) tarihli İrade Defteri; Neuburger, Max: Österreichische Ärzte als Pioniere der wissenschaftlichen Medizin und Sanitätswesens in der Türkei (1839-1856). Wiener medizinische Wochenschrift 67 (1917), s. 1685-1686.
- (43) Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich. Bd. I, Wien 1856, S. 323.
- (44) Bernard, K.A.: Rapport sur le travaux de l'Ecole de Medicine de Galata-Serai. Journal de Constantinople et des interets Orientaux. 26. Sepi. 1843, s.22.
- (45) Allgemeine Zeitung für Militar - Ärzte. herausgegeben von Ph. F.H.Klenckel. 2. Jg. Braunschweig 1844, s.141, 142, 159-160, 165-167.
- (46) Stern, Bernhard: Medizin, Aberglaube und Geschlechtsleben in der Türkei. Bd. I, Berlin 1903, s.55-56.
- (47) Allgemeine Medicinische Central - Zeitung. XI.Jg., 57. Stück, 20 Juli 1842, Sp.464.
- (48) Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal, 8 (1986); s.44-46.
- (49) Allgemeine Medicinische Central - Zeitung, XIV.Jg., 97. Stück, 3 Decemder 1845, Sp.776.
- (50) Rigler, Lorenz: Nekrolog (für Dr. Joseph War(hbichler). VViener medizinische Wochenschrift. 2 Jg. Nr.39, (1852), Sp.678.
- (51) Dr. Bernard'ın mezarı sanat tarihçisi Prof. Semavi Eyice tarafından 1952 de keşfedildi. Bkz. Eyice Semavi: Mek-teb-i Tibbiyenin ilk Müdürü Dr. Bernard'ın Mezarı. Tarih Dergisi. Bd.2, 1952, s.71-76.
- (52) Neuburger, Max: a.g.e.. Sp. 1688; Vgl. Ünver, Süheyl: Tıp Tarihimiz Yıllığı I. İstanbul 1966, s.48; VVurzbach, Constant von: a.g.e. Bd.36, s. 195.
- (53) Bkz. Sonntagsblättern VViener Boote Nr.2, 1848.
- (54) Ünver, A.Süheyl: Osmanlı Tababeti ve Tanzimat hakkında yeni notlar. Tanzimat I, İstanbul 1940, s.943.
- (55) Mezbur, Artin: Ermeni Hekimler (Universitaire) (1688-1940). İstanbul 1950, 108-115.
- (56) Özbay, Kemal: Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri. C.2, İstanbul 1976, s.57.
- (57) VVurzbach Constant von: a.g.e.. Bd.26, s. 157.
- (58) Kirchenberger, S.: Lebensbilder hervorragender öster-reichiseh-ungariseher Mililar-und Marine -Ärzte. VVien Leipzig 1913. S. 174; VVurzbach, Constant von: a.g.e., Bd.26, s. 158.
- (59) Preyss, Georg: Das Leben und VVirken des k.k.Raths. Stabsfeldarzts und Professors der Augenchilkinde anı Josefinum Dr.Friedrich Jager Ritter v.Jaxthal. Gedachtnissrede gehalten bei Gelegenheit der Jahresfeier der vvisenschaftlichen Thatigkeit des VViener medicinisehen Doctoren-Collegiumis anı 22. October 1877. VVien 1877, s.9 f.
- (60) Terzioğlu, Arslan: Das Josephinum und seine Ausstrahlung. Apotheker Journal 8 (1986), s.44.
- (61) Dielljosef: Kritische Darstellung europaiseher und asi-atiseher Krankenhäuser. Zeitschr. der kais. kön. Gc-sellschaft der Aerzte zu VVien. 10. Jg. Bd. 1, (1854). s.34ü.
- (62) Vgl. A. Z.: Notice sur l'Ecol de Medecine de Constantinople. Gazette Medicale d'Orient, No.12 (1871), s. 192; Ünver, Süheyl: İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934). 107 Yılda Geçirdiği Çığırılar. Dirim, c. 10, 1-2(1935) s. 16.
- (63) Unat, Ekrem Kadri ve Samastı, Mustafa: Mekteb-i Tibbiye-i Mülkiye. İstanbul 1990, s.8.
- (64) Unat, Ekrem Kadri ve Samastı, Mustafa: a.g.e., s.76.
- (64a) Riecler, Robert: Für die Türkei. Bd.2, Die neue Militarmedizinische Schule Haidar-Pascha. Jena 1904, s.XII, XVII, XX.
- (65) Bkz. Darülfünun-u Osmanî Tıp Fakültesi Cemiyet-i Muallimin Mukerrerat ve Zabıt Defleri. 24 Şevval 1326, 5 Teşrinisani 1324 ve 18 Kasım 1909. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Tarihi Kürsüsü Kitaplığı.
- (66) Unat, Ekrem Kadri: Kadırga'daki Tıp Fakültesi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, C.12, Sayı:2, 12 Nisan 1981.S.211.
- (67) Unat, Ekrem Kadri: a.g.e., s.218.
- (68) Topuzlu, Cemil: İstibat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım. İstanbul 1951, s.90-100.
- (69) Unat, Ekrem Kadri ve Samastı, Mustafa: Mekteb-i Tibbiye-i Mülkiye. İstanbul 1990, s.77.
- (70) Haydarpaşa'daki bu Tıp Fakültesi II Teşrinievvel 1335 (10 Ekim 1919) tarihli Darülfünun-u Osmanî Nizamnamesinde Tıp Medresesi olarak anılmaktadır (Bkz. Düstur, II.tertip, I Cilt, 401. sahife). İstanbul Darülfünunun Şahsiyesi Hükmiyesi Hakkındaki Kanun 21 Nisan 1340 ((21 Nisan 1924)te müzakere edilerek kabul edilmişti ki bunda da bu Tıp Fakültesi'nden Tıp Medresesi olarak bahsedilmektedir (Bkz. Zabıt Ceridesi: Cilt 8, s. 1098-1106). Cumhuriyetin ilk yıllarında mezun olanlara verilen diplomalarda da İstanbul Darülfünunu Tıp Medresesi olarak adlandırılmasına mukabil 1929'daki Harf İnkılabından hemen sonra verilen diplomalarda İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi isminin kullanıldığı görülmektedir.
- (71) Bkz. Unat, Ekrem Kadri: İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesinin Kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin Kuruluşuna. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, c.4, (1973) s.327-330; VVidmann, Horst: Exil und Bildung-shilfe. Bern-Frankfurt/M 1973, s.45-52.
- (72) Bkz. Neunmark, Fritz: Zuflucht anı Bosphorus. Deutsche Gelehrte, Politiker und Künstler in der Emigration (1933-1953). Frankfurt/M. 1980, s.13-14.
- (73) Schnvartz, Philipp: Erinnerungen an die türkisehen Jalı-re, Teil I ve Teil II, II. Intern. Symposiums zur Erforschung des deutschsprachigen-Exils nach 1933, Kopenhagen August 1972, için teksir edilmiş nüsha, s.6,8; Philipp Schnvartz: Über die Notgemeinschaft deutscher VVissenschaftler im Ausland. Vortrag, geh. beim II. Intern. Symposium in Kopenhagen anı 17.8.1972; Peclı-stein, Johannes: Philipp Schwartz 80 Jahıalt. FortS-ehritte der Medizin, 93 Jg., Nr.25 (1975) s.140.
- (74) Neunmark, Fritz: a.g.e., s.16-18; VVidmann, Horst: a.g.e., s.55-57.
- (75) Nissen, Rudolf: Helle Blätter-dunkle Blätter, Erinnerungen eines Chirurgen. Stuttgart 1969, s. 194.
- (76) Neunmark, Fritz: a.g.e., s.57.
- (77) Daha geniş bilgi için bkz. 18 Teşrin-i sani ve 19 Teşrin-i sani 1933 tarihli Cumhuriyet Gazetesi.
- (78) Hirsch, Ernst: Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin gelişmesi, c.1, İstanbul 1950, s.460; VVidmann, Horst: a.g.e., s.68.

- (79) O zaman İstanbul Tıp Fakültesinde görev alan Alman ve Türk hocaların kürsü ve enstitülere dağılımına ait geniş bilgi için bkz. **Unat, Ekrem Kadri:** İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesinin Kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin kuruluşuna. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, c.4, (1973) s.329-330; Widmann,Horst: a.g.e., s.768-91.
- (80) Bkz. **Deutsche Medizinische Zeitschrift**, 59 Jg., Nr.35 (1933), s.1368-1369); **Elman, A.Şevket:** Dr.Reşit Galip, Ankara 1955, s.134-137.
- (81) Bkz. New **York Times**'in 5.11.1933 tarihli nüshası.
- (82) Bkz. **Schulze J.H.:** De Gondisapora Persarum quondam academia medica. Comment. acad. Petropolit 1751. 4. XIII., s.437-458; **Haeser, H.:** C.e.schichre christlicher Krankenpflege und Pnegerschaften. Berlin 1857, s. 106.
- (83) Bkz. **Terzioğlu, Arslan:** Mitlealterliche islamische Krankenhäuser... Diss-TU Berlin 1968, s.37-41; **Ullman, Manfred:** Die Medizin im islam. Leiden-Köln 1970, s.25-107.
- (84) Bkz. **Schipperges, Ileinrich:** Die Assimilation der arabischen Medizin durch die lateinische Mittelalter. Wiesbaden 1964.
- (85) **Babinger, Franz:** Ja'qub Paşa, cin Leibarzt Mehmeds II. **Estratto della Rivista degli Studi Orientali**, vol.26 (1951), s.87-113; Rozanes, Sal: Dibre jeme İsrail be Togarma. IV, Sofia 1936, s. 194.
- (86) Daha geniş bilgi için bkz. **Babinger, Franz:** Mehmed Eroberer und seine Zeit, München 1953, s.283,417,492,493; **Adıvar, Adnan:** Osmanlı Türklerinde İlim. İstanbul 1970, s.46; **Galante, Abraham:** Medecins Juifs au Service de la Tur(jui. İstanbul 1938, s.27.
- (87) **Lord Kinross:** Atatürk. Bir Milletin Yeniden Doğuşu. Çev. **Ayhan Tezel**, c.2, İstanbul (1968), s.664-714.^
- (88) **Lord Kinross:** a.g.e., c.2, s.665-671.
- (89) **Neunark, Fritz:** a.g.e., s. 101.
- (90) **Neunark, Fritz:** a.g.e., s. 102-103.
- (91) Daha geniş bilgi için bkz. Terzioğlu,Arslan: Atatürk'ün Son Hastalığı ve Tedavisinde Kullanılan Tıbbî Aletler. Bifaskop, 4 (1981), s.2,3; Bergman, **Gustav** von: Rückschau. (München 1953), s.242-249.
- (92) Bkz. Türk-Alman Tıbbî İlişkileri Simpozyum Bildirileri, 18 ve 19 Ekim 1976. Yayınlayan: Arslan Terzioğlu, İstanbul 1981, s.160-161.
- (93) İstanbul Tıp Fakültesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Tıp Fakültesi, c.1, İstanbul 1974, s.11-12, 15, 22. Kürsülerin tarihçeleri için, bkz. a.g.e., s.25-114.

THE HISTORY OF İSTANBUL MEDICAL FACULTY

by Prof.Dr.Ing.Dr.med.habil. Arslan TERZİOĞLU

I- FROM THE BEGINNING TO IMPERIAL MEDICAL SCHOOL IN GALATASARAY - İSTANBUL

The history istanbul University extends to the medresses settled at Ayasofia and Zeyrek with the order of Fatih just after the con-quer of istanbul in 1453. in 1470 medica] education had begun in Darüşşifa at the University settled under the name of Fatih Külliyesi around Fatih Mosque in 1470 and thus formed the primary nucleus of istanbul Medical Faculty. The education in Fatih Darüşşifa had been follov/ed by the medical education in Süleymaniye Darüşşifa and medical medrese, which had been completed, on 14th of May 1557 in Süleymaniye Külliye (D).

The modernization Medicine begins with the translation of famous medical publications of European physicians into Turkish and Arabic by doctors of the palace and doctors of Ottoman pashas in Belgrade from the se-cond part of the 17th century. As a result of the last Vienna conquerment and the follo-wing defeats it has been better understood that the Ottoman Empire should be in con-cordance rapidly with the improvements in scientific and technological areas in Europe (2). Although many important improvements had come true during the periods of Mah-mud the First and Mustafa the Third it has been observed that first serious improvements had been made during the periods of Sultan Selim the Third (1789-1807) as the modernization of the military and educatio-nal institutions (2^a).

As a necessity of "Navy Laws" the settle-ment of a modern medical school to train modern doctors and surgeons in Tersane-i

Amire in Kasımpaşa, İstanbul had been pre-dicted by an announcement on 18th of February 1805(3).

in the context of this law, Spitalya with the properties of modern medical training hospi-tal, which is considered to be constructed connected with the navy, had been built by the help of the ruins nearby "Aynalı Kavak Palace" in Tersane-i Amire in Kasımpaşa (4).

it has been noted by the writing of a Navy Minister to Bab-ı Ali dated as 19th of February 1805 that there had been a need for He-kimbaşı and Cerrahbaşı and a doctor and a surgeon for helping them to train the doctors and surgeons in that Spitalya in Tersane-i Amire and suggested to choose the students for medical and surgical education among the ones with a knowledge of foreign langu-age and thus suggested that five students with a knowvledge of a foreign language such as Italian working as a helper for the phar-macists in istanbul should be accepted as students because of their medical knowledge (5).

it has been concluded by the help of a docu-ment from the archives dated as 11 August 1805 that in this Spitalya with the properties of a modern medical school settled for the training of doctors and surgeons in Tersane-i Amire it vvas given 250 kuruch to Mosaraki Efendi, the Hekimbaşı and Arbili Efendi, the Cerrahbaşı and 40 kuruch to 7 students and 30 kuruch to 4 workers (6). According to another document dated as 25 August 1805 it was mentioned that the permission was given by the related authority for the necessary surgical equipment for that institution after mentioning about the start of the constructi-on of a part of that modern navy medical fa-

culty which would be giving theoretical medical and surgical education named as "Ta-bibhane" had been given nearby the training hospital called Spitalya (7). The opening of that part giving theoretical medical and surgical education named as "Tıbhane" or "Ta-bibhane" is mentioned in another document with the date of 9th of October 1806 (8).

In the side writing of an undated document with the number E8627 in Archives of Topkapı Palace it had been pointed out that lecturer Numanefendizade Mesud Efendi who had medical education in Vienna should be appointed to the Tabibhane in Tersane-i Amire as a lecturer and Şanizade Mustafa Atallah Efendi with perfect skills about foreign languages should be given the duty of translation of "Bahriye Lügati". According to the document dated 9th of January, 1806 (17 Şevval 1220) on the first modern medicine and surgery academy belonging to the navy at Tersane-i Amire (9) there were two lecturers, one of them as the chief physician, the other as the chief surgeon for ten internal medicine, ten surgery students and ten medicine, ten surgery assistants. This shows that the proportion of lecturers and students' number was ideal then; this proportion is even not at this level nowadays. However at the same document it is also written that this situation would be changed and assistant number would be 4 (as 2 medicine, 2 surgery assistants) instead of 20 supposedly because of big economical burden, the appropriation budget of Tabibhane would be less (10). This issue was commented wrongly by Osman Şevki Uludağ OD and Nimet Taşkıran (11) as this institution at Tersane-i Amire would be closed at that date. But before the dethronement of Selim the Third, Navy Minister Seyyid Ali Efendi made an offer to Babı Ali with a note dated 5th of January 1807 (25 Şevval 1221). From that note which was approved by Selim the Third, it can be understood that this Spitalya and Ta-

bibhane at Tersane-i Amire continued education and this note was recorded at one of the circuit records of Fiscal Administration (12). An other point that to be considered is that the assistant masters working at pharmacies at Unkapanı region, were planned to be recruited as students to this modern medicine and surgery academy because they spoke Italian (13), and the students taking medicine and surgery education at this institution were planned to work under training at the ships of Ottoman Fleet (14). At the second half of 19th century in America, during South-North War pharmacy assistant masters have been under training as surgeon's students for a while (15), as nearly half a century earlier this system have been used at this medicine and surgery academy, it makes us think that this is exported from us to America by American cargo ships which had served us at Crimean War.

Despite the case of Kabakçı, which had happened at 25th of May 1807 and the subsequent case of Alemdar Mustafa Pasha, which resulted, with the dethronement of Selim the Third, the Spitalya and Tabibhane continued its activities, but the buildings have been completely burnt at July 1822 (Zilkade 1237) (16).

It is sure that this institution, which had activated for a short term had been a corner stone in the westernization of Turkish Medicine. The other importance of this institution is its being a leader to the newer institutions.

At some of the sources it was pointed out that Tıbhane-i Amire and Cerrahhane-i Amire were settled at Tulumbacıbaşı Konağı in Vezneciler, Istanbul, at 14th of March, 1827 (15 Şaban 1242) at the fifth year of the burning of the institution at Tersane-i Amire according to the suggestion of Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi, whom was claimed to have taken medicine education in Vienna (17). Lecturers like Abdülhak Molla, Osman Saib Efendi, Magyar Mehmet Necati, palace

physicians Stefan and Bogos gave lectures and military physicians and surgeons were trained at this institution, which had been under the guidance of Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi. At this institution at Tulumbacıbaşı Konağı it is quite possible that the lectures had been given in French. The upper flat was Tıbhane-i Amire, the lower flat was Cerrahhane-i Amire (18).

As the building became insufficient to the number of students Cerrahhane-i Amire was moved to the building called "Patients' Ward" at Topkapı Palace (20). A French surgeon named Sade de Galliere had been appointed as the principle of the Cerrahhane. Cerrahhane was again combined with Tıbhane at Otlukçu Casem, which was at the Topkapı Palace. At this time the lectures were given in Italian at Tıbhane and in Turkish at Cerrahhane (21).

Cerrahhane was later moved to an other building at Halıcıoğlu. Tıbhane at Otlukçu Casem and Cerrahhane at Halıcıoğlu were combined at the building in Galatasaray and a modern military medical school was settled in the name of Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane at Galatasaray in 1839 (22).

II. FROM THE IMPERIAL MEDICAL SCHOOL (MEKTEB-İ TIBBİYE-İ ADLİYE-İ ŞAHANE) IN GALATASARAY-ISTANBUL TO DARÜLFUNUN-U OSMANİ MEDICAL FACULTY

Foreign sources are as important as local sources in investigations of Turkish medicine. I had stated in one of my former publications (23) that local sources are insufficient about the foundation of Imperial Medical School Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane in Istanbul because it was burned in 11.10.1848 and that the subject can be clarified by the help of Vienna archives and by the articles published in German in various medical journals in Austria and in Germany.

Various publications by me (24) has pointed out the correct date for the foundation of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane in Galatasaray is 17.2.1839 and education started in 11.3.1839. Dr.Kai Ambros Bernard, a Viennese physician, was appointed as the head master of the foundation after Sultan Mahmud Adli the Second's death.

In spite of all these, it is wrong to accept that Sultan Mahmud, the Second, founded Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane in Galatasaray in light of E.de Cadalvene's and Berrault's publication in Deux années l'histoire d'Orient (1839-1840)(25) and Ahmed Lütfi Efendi's (1815-1907) History of Ottoman Empire (Devlet-i Aliye Tarihi). Ahmed Lütfi Efendi who served as historian of Court between the years 1866 and 1871, wrote this book 30 years after the foundation of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane and published it in 1873-74 (26).

The reason is that no news of the opening of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane is present in the 19 June 1839/6 Rebilahir 1225 issue of Takvim-i Vekayi which is a sort of Official Ottoman newspaper and it is told that the hospitalized patients are visited by Sultan Mahmud the Second, chief-physician of court Abdülhak Molla and royal physician Dr.Neuner in 14 May 1839. Sultan Mahmud II's speech does not seem to be an opening speech. That is, it is not similar to Nutku Hümayun which is thought to be the opening speech and which is published in the 24 Zilhicce 1283 (1873) dated 1460 numbered issue of Takvim-i Vekayi (look in İ.Ü.Tıp Fak Mec. Vol.56, Nr.2, 1993, p.130). In addition, an article supporting the same view is published by Prof.Dr.Ekmeleddin İnsanoğlu and Mustafa Kaçar (Tarih ve Toplum Der., Nov.1990, Nr:83, p.44-48).

Also, as I stated in one of my former articles, the director of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane says in one of reports that he sent to Vienna that the "Sultan looked some what ill when he came to visit Imperial Medical

School (in Galatasaray) on the 14th of May (1839)" and he does not mention the opening. So, the date "14 May 1839" can not be accepted as the opening date (look in Tarih ve Toplum, Vol:14, Nr:83, Nov.1990, pp.41-42). Since no other document is available against this view, it seems reasonable to accept that Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane was opened on 17 Feb. 1839 and education started in 11 March 1839. It is a fact that the foundation day of modern medical education in the Empire should be celebrated on February 17th which has erroneously been performed on May 14th basing on the false documents. This has been clarified evidently that according to the document at Haus, Hof und Staats-Archiv in Vienna dated February 20th 1839, the Imperial School of Medicine was inaugurated on February 17th 1839^(26a).

And, new facts came out about Dr.Karl Ambros Bernard's birth and death during the Austrian-Turkish Medical Relations Symposiums held in İstanbul and Vienna with the collaboration of Viennese colleagues.

For example, it was understood through baptizing documents found in Vienna by the medical historian Manfred Skopec that the information found by historian Semavi Eyice⁽²⁷⁾ about Dr.K.A.Bernard's birth date being 23 February 1808 according to a tombwriting found in Santa Maria Draperis church was wrong⁽²⁸⁾.

It was also found by investigations in the Austrian archives that Dr.K.A.Bernard got philosophy and French education in the Faculty of Literature after finishing high school in Saaz⁽²⁹⁾. This shows how he easily instructed and wrote 4 books in French when he came to Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane as director and instructor after finishing Josephinum in 1838.

These investigators show that after Dr.Bernard finished the first two years of Vienna Military Medical and Surgical Academy, he

was appointed as a physician's helper in Galicia Sanitätskordon, founded a cholera hospital there during his two-years stay and prepared reports about people who died because of cholera for the first time (30). These show why he is a successful coordinator and surgeon in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane.

This year (1994), I observed that Dr.Bernard registered for the five-year program of Josephinum in 1834, became a doctorand in 1838 from the "Academisches Registrations Protocol" while I inspected the Vienna University Archive in June (3D). I also found that he had his doctoral thesis named in Latin as "Functionibus fluidi electrici prae reliquis corporis humani" in a publishing house owned by heirs of Edeln von Ghelen (32). It is stated in the first page of this thesis that it was defended in January of 1838 (33).

I had personally found information reflecting the observations of people who visited the institution. I would like to add other sources unknown up to now. This source consists of the observations of two eye-witnesses who visited Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane in Galatasaray when Dr.Karl Ambros Bernard was the director.

One of these sources is an article named "Die Medizinische Schule in Konstantinopel" published in a scientific magazine called Sonntags-Blätter in 16 April 1843 by Weiss von Starkenfels who was an aristocrat in İstanbul. He tells the quality of education in Tıbbiye-i Şahane and the superior service in the foundation of this institution with the following words.

"We attended Dr.Bernard's class, watched him visit the clinics with the students, saw him paying attention to students, also saw him encourage the more advanced students to better understand the cases. We had to applaud him for his conduct. We were astonished to see that young students in the preparatory classes answered us in perfect

French. The classrooms are large (in this medical school). This school can be called perfect with a dissection room and marble dissection tables unimaginable ten years ago.

This institute is orderly and kind from its restaurant to its dormitory. We have to consent to the following sentences in the annual follow-up report given to the Sultan:

"This institution is living in as bright an era as it was up to now. Those who are educated in this institution which gives a contemporary European education will help finish ignorance and charlatanism"⁽³⁴⁾.

The translation of another script by a Russian is printed in Allgemeine Medicinische Central Zeitung (23 August 1845), telling of 1842 as follows:

"According to a Russian visiting Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane in İstanbul, the school exists in Pera, the best building near Balık Pazarı (fish market), it consists of houses with many big windows and two-flats on top of ground floors. In the central portion, there is a pavilion for Sultan and the view is magnificent at that spot. The buildings (of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane) consist of classrooms, drugstore, various scientific collections, houses for directors, clinics, etc... There is a botanic garden and a tower with a clock in the middle of the inner court yard. In the floor at the very bottom, the library takes place. There were 4000 books in this library in 1842. Sultan Mahmud II founded this school during the last years of his life and transferred the students in Tıbbiye-i Şahane to this school. Foreigners could visit this school only with the consent of concerned authorities. We saw Dr.Bernard visiting the patients with the students.

Each student was responsible for 2 or 3 patients in the clinic. Clinical education was like European ones and the theoretical lessons were in French (in contrast, lessons were in

Arabic in the Medical School in Cairo. It was founded by Dr.Klot Bey). The students in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane talked fluent French, which was a foreign language for them. The clinic where the patients stayed was as clean as desirable. The floors were covered with Egyptian mats, shoes were taken off at the entrance. The bed sheets were very clean and were changed twice a week. There was not any familiar smell of a hospital. There were two special rooms for ophthalmology patients. The curtains and bed clothes were green in those rooms. There were 120 beds in the clinic 40 of them were full during our visit. There were 320 students. The student in the preparatory section were mainly involved in learning French, while the other 45 students getting medical education were divided into three classes.

The middle class children were accepted to Tıbbiye-i Şahane. Some of the children were Armenian and Greek.

Education was without money. All the needs of the students were taken care of and they were paid monthly scholarships of 3, 6, 15 or 20 Rubels according to their class. Some of the students were married and they lived out of school, while the bachelors stayed in school.

When one got out of the clinical section, there was a small botanic garden for botanic lessons. We visited classes where they were collections of mineralogy, physics and anatomy. Then, we moved on to student dormitories, restaurant, the showy rooms decorated for the Sultan. The dissection room was below the Sultan's pavilion. The dissection room was bright, the floors were covered with marble, there was a pond in the middle with a fountain which was generally shut down with a mechanism. Around it, there were four marble tables where the corpses were dissected. Each marble table stood on top of a bent foot. There were pipes on these bent feet through which the water that washed

ed the corpses flew. The water flew through a whole in the middle of the table. After flowing through the pipes, water reached a marble base in front of the table.

Dissection of corpses was prohibited, especially for Moslem corpses, according to Koran, the holy book of the Moslems. So, Dr. Bernard had to fight with many difficulties. Then, he had a bright idea. He asked Kaptan-ı Derya Tahir Paşa for the corpses of people who died in Tersane-i Âmire (in Kasımpaşa). Tahir Paşa ordered for Dr. Bernard's wish to be fulfilled.

Some people against reform tried to convince the Sultan that Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane was useless in 1841, but people who wanted reform convinced the Sultan to keep it to his father's beneficial attempt." (35).

Our knowledge about Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane gets larger as we learn through a news in Allgemeine Medicinische Central-Zeitung in Berlin:

The 6 March 1841 issue of Allgemeine Medicinische Central-Zeitung states that a polyclinic was founded in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane by the Sultan's order. The poor people were inspected there four days a week. The instructors in the medical school and a certain amount of students were obliged to inspect patients and to write prescriptions till sundown (36).

In a news given in the 25 December 1841 issue of Allgemeine Medicinische Central Zeitung, based on a news given in Moniteur Ottoman, an official Ottoman newspaper published in French; it is stated that 3000 children were vaccinated for smallpox during the years 1840-41. It is also stated that experimental tools for physics and chemistry were brought from London by the money the Sultan gave. It is also stated that the government decided to give money for a new building in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane for medical and surgical practices of the higher

class students (37).

The 20 July 1842 issue of the same magazine gives news of the opening of this practice hospital called "Hôpital d'Instruction" in the following manner:

"Hôpital d'Instruction which was opened this week in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane has clinics for Internal diseases, surgery and ophthalmology. There are 50 beds in each clinic. This clinic can be compared with any clinic in Europe for its cleanliness, hospitality, armamentarium and service. Dr. Bernard, the chief of this foundation, has served most. His assistant Dr. Hermann is also responsible for the inspection of all the military hospitals in İstanbul. The purpose of founding of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane was to bring forth a reform in medicine and this purpose is being fulfilled. Thus, the students can use the anatomy, mineralogy, zoology collections necessary for modern medicine along with physics and chemistry laboratories. They can also dissect Moslem corpses, and can use the botanic garden, library and practice hospital. The only shortcoming is a birth clinic. This is caused by the Islamic rules concerning women. However, chief-physician of court (Hekimbaşı and Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nazırı) Abdülhak Efendi will overcome these difficulties and will found a birth clinic (38)".

According to a news in the 31 July 1840 dated Berliner Medicinische Central-Zeitung the transport of anatomic models bought from Dr. Auzoux in Paris for Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane cost 4000 Fr. per piece for transportation to İstanbul (39).

Even though it is mentioned that 7 professors one of whom instructed in History of Medicine of Athens Medical Faculty are mentioned (July 1840) in American Journal 1840 in P. Earle's article on hospitals and medical institutions in Athens, İstanbul and Cairo (40), it is amazing that Mekteb-i Tıbbi-

ye-i Şahane and instruction of such a topic is not mentioned.

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane which was organized by Dr. Bernard, opened in 17 February 1839 with an official and religious ceremony (41). The first year of education was finished with an examination in 22 October 1840. The Sultan was present on this day. This news is given in Berliner Medicinische Central-Zeitung in 27 November 1840 in the following way:

"The first yearly examination is made in Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane in Galatasaray. The Sultan and various officials were present in this examination. Sultan showed his deep interest in this medical school by asking the following question about botanics: "Why are all flowers directed toward the sun?" He also asked about surgery and finger inflammation" (42).

So, we understand that the Sultan came to examinations in 1840 at the finals.

It is told in the 28 October 1843 dated Berliner Medicinische Central-Zeitung about the first graduation examination in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane when Dr. Bernard was alive. The Sultan was present then too (43).

When this news in Berliner Medicinische Central-Zeitung is compared with the news in French in the 21 September 1843 dated Journal de Constantinople, a great similarity is observed. However, this final examination date appears as 18 September (1843) in Journal de Constantinople (44), while it is given as 20 September (1843) in Berliner Medicinische Central-Zeitung. This can be caused by the fact that the news was written two days after the examination.

Salih Efendi who was one of the first graduates, received the "Docteur en médecine et en chirurgie" title. His family kept his diploma until recently. This title is important because it shows what kind of a title the school

gave as well as showing Dr. K. A. Bernard's function in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane. The diploma is in Ottoman Language. Muallim-i Evvel-i Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane is written on top of Dr. K. A. Bernard's signature. This is written also in French as "Directeur et Doyen de la Faculté de Médecine Dr. Bernard (45)". This shows that Dr. Bernard was the director and the dean of Imperial Medical School (Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane).

Still another news in the 3 January 1840 dated Berliner Medicinische Central-Zeitung adds to our information about Dr. Bernard. It is stated in this news that Dr. Bernard started to learn Turkish when it was not even a year after the opening of Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane and that he would soon be capable of teaching in Turkish (46). This shows that Dr. Bernard liked his occupation in İstanbul so much that he spent efforts at learning Turkish in spite of all the plots against him. If he had not died because of a complication caused by extraction of a lower tooth with a rusty instrument, he would be able to teach in Turkish and would be much more helpful to Ottoman Turkish Medicine which he loved.

The cause of his death is given in the 2 November 1844 dated Allgemeine Medicinische Central-Zeitung in the following way:

"Dr. Bernard's death at 36 was caused by pyemia that occurred because of an inflammation in the lower jaw (after a tooth extraction) ... There are many skilled physicians in the Austrian army and the best of them were chosen and were sent to İstanbul. Prof. Dr. Spitzer was temporarily appointed as director of this school in Galatasaray after Dr. Bernard's death. He was later elected to be sent to İstanbul because of a wish sent to Vienna in 1838 and he taught Anatomy. Even though Dr. Spitzer was a Jew, his colleagues and the people paid him great respect and love, and he was awarded the

Nişan-ı İftihar made with diamonds, by the Soltan.

The Soltan ordered a retirement payment of 12.000 Piasters to be given monthly to Dr.Bernard's wife, even though no such article appeared in the contract and no such will was extended ⁽⁴⁷⁾". As can be understood from the last sentence in the news, the Ottoman Soltan showed a great gratefulness to Dr.Bernard by giving such a high payment to his wife.

According to the 8 January 1840 dated document in the Austrian War Archive (48), Dr.K.A.Bernard was allowed to marry an Austrian girl, Miss Katharina von Kletzl. He had no children ⁽⁴⁹⁾.

A Faculty Court was constituted in Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane in 1844 after Dr.Bernard's death. The director was supposed to act as the Dean and the decisions of the court were to be approved by the Minister of Imperial Medical School (Tıbbiye Nazırı) who was to act as the rector. This can be understood from a news given in the 827th column of the 25 December 1844 dated Allgemeine Medicinische Central-Zeitung ⁽⁵⁰⁾.

Thus, the first physicians graduated in 18 September 1843, the second semester students graduated in 2 November 1844. His successor, Spitzer who was later succeeded by Dr.Rigler and still later by chief-physician of court (Hekimbaşı) Dr.Salih Efendi and Dr.Musa Arif Efendi kept the golden age taken over from Dr.Bernard, even after the fire disaster that befell the school in 11 October 1848.

Civilian Medical School (Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye) where education was in Turkish originated in 1867 from Imperial Medical School (Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane). These two medical schools served in the modernization of Turkish Medicine until they merged in 1909 under the name of Darülfünun-u Osmanî Tıp Fakültesi (Medical Faculty) in

Haydarpaşa in building constructed by the Italian architects Vallauri and D'Aranco ⁽⁵¹⁾. When Atatürk made the university reform in 1933 the school moved to the European side and Medical Faculty of University of Istanbul emerged. Various instructors from Germany, Austria, Czechoslovakia, France and Switzerland worked with Turkish instructors.

III. THE İSTANBUL MEDICAL FACULTY AFTER UNIVERSITY REFORM OF ATATÜRK IN 1933

After the foundation of Turkish Republic following the victorious Independence War, it was time for reforms in many areas. After the alphabet reform, Atatürk thought it was time to make reforms in İstanbul Darülfünun (University). Atatürk aimed to raise the future men of science and governors with the most modern methods. Therefore, he wanted to gather famous men of science from Europe to İstanbul University.

Dr.Reşit Galip, who became the minister of education at an early age in 1929, asked the pedagogy professor Prof.Albert Malche who was one of the rectors in Geneva, Switzerland to realize the university reform. Malche came to Turkey for investigations concerning his report in 1932. He handed in the finished report to Turkish Government. On 29 May 1932 he returned to Switzerland.

Malche's advice was that staff of İstanbul University must be constituted of professors from various West European Universities. This was a hard task. Even though law number 2252 was realized through Dr.Reşit Galip's efforts in 31 May 1933, no professor was appointed from European Universities ⁽⁵²⁾. In this hard condition, Prof.Malche contacted his friend Prof.Tschulok who moved to Switzerland from Russia and who left his post in Frankfurt University as chairman of Pathology. It was decided that they be called

to Turkey along with Prof.Dr.Ph.Schwarz, his son-in-law, and with other professors who left Turkey ⁽⁵³⁾. Prof.Dr.Schwarz came to İstanbul on 5 July 1933 as a representative of "Need Union of German Scientists in Foreign Countries" (=Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler in Ausland) founded in Zürich. He was welcomed by Prof.Kerim Erim. Later, Prof.Dr.Schwarz went to Ankara and proposed the famous German professors who left Germany as staff members in İstanbul University. It was decided that 30 German professors be invited as staff members. Even their salaries were decided. When the protocol was being signed, Dr.Reşit Galip, the Minister of Education made the following talk, according to Prof.Dr.Schwarz's souvenirs:

"This is a very important day when an outstanding thing is being done. When İstanbul was conquered 500 years ago, Byzantine scientists left the city, the prevention of which was impossible. Most of them went to Italy. So, there was Renaissance. Today, we made just the opposite, by preparing for the European scientist to come to İstanbul. We think it will be helpful and new for our University. You, the European scientists! Bring us your science and methods, show our young generation how to proceed. Thank you. Respectfully ⁽⁵⁴⁾".

Even though the meeting ended at a late hour, Prof.Schwarz telegraphed to Zürich the following note to say that the expectations had been met and more had been gained: Nicht drei sondern dreissig (Not three, but thirty). Dr.Reşit Galip accepted Prof.Schwarz the next day, that is on 7 July 1933, to tell him Atatürk was very pleased with the results. Since the opening of the new University was planned to be on the first of August, Schwarz was asked to come back as soon as possible with the consent of the German professors. The same day, Schwarz met Dr.Refik Saydam, Minister of

Health, to discuss the appointment of German professors for Numune Hospital and Institute of Hıfzısıhha which became the base for Ankara Medical Faculty. Then, Schwarz returned to Switzerland. Professors who were listed and who were in Frankfurt, Berlin, London and Paris were contacted. Even the consent of Kantorovicz, Dessauer and Kessler who were in jail were taken. After the completion of this task, Prof.Schwarz came to İstanbul again with Prof.Nissen on the 25th of July and was accepted by Dr.Reşit Galip. Dr.Reşit Galip accepted the list they brought and asked them to give their opinions about the movement of Medical Faculty from Haydarpaşa and the addition of new buildings to the old Ministry of War (Harbiye Nezareti) building ⁽⁵⁵⁾. Schwarz recommended that R.Courant, a famous mathematics professor, and Max Born, a physics professor be invited from Göttingen University to give ideas about the organization of the Faculty of Science. They stayed in İstanbul for a few weeks and left with good impressions.

In the mean while; Prof.Sauerbruch, Prof.Nissen's teacher and a famous surgeon, came to İstanbul in August 1933. He contacted Dr.Reşit Galip and Prof.Malche. He also went to Ankara and met İsmet Pacha, the prime minister. He also contacted the German Consulate and provided a positive contact basis between the consulate and Schwarz and Nissen who represented Notgemeinschaft deutscher Wissenschaftler in Ausland. Following this relationship, German Consulate Fabricius invited Schwarz and Nissen to a summer party in the summer residence of the Consulate in Tarabya. The role of Sauerbruch in the Turkish University Reform is not very clear ⁽⁵⁶⁾.

Dr.Reşit Galip resigned from his post on the 13th of August in 1933, because of an accident he and his family had. This had a shock effect on Schwarz and Nissen who were

stili in İstanbul. However, Refik Saydam who temporarily held the post expressed that all agreements would be kept and Schvartz returned to Zürich. And very soon after his return, Hüseyin Cemal bey, the Turkish ambassador and Prof. Malche signed the contracts in Zürich. As Schwartz and Neumark tell in their diaries, the German professors, their families and assistants came to İstanbul as a group of 150 people in October 1933. All the foreign professors were invited by Dr. Tevfik Rüştü Araş to a ball in Dolmabahçe Palace for the 10th anniversary of the Re-public (57).

When Prof. Schvartz came to İstanbul by ship on 27 October 1933, Prof. Hikmet Bayur and rector Prof. Neşet Ömer made opening speeches instead of Dr. Reşit Galip in the opening ceremony of İstanbul University on the 18th of November 1933. The School started on the 19th of November 1933, Sunday the first dean of İstanbul University Medical Faculty was Prof. Dr. Tevfik Salim Paşa (58). Thus, the Medical Faculty which was located in Haydarpaşa (according to Prof. Dr. Rieder's recommendations) moved to Haseki, Guraba, Cerrahpaşa, Şişli Pediatric Hospital and Bakırköy Mental Hospital; the theoretical medical departments moved to the central building in Beyazıt. In 1933, 42 German professors who escaped from Nazis were appointed to the posts which former instructors left (59). As stated earlier, Prof. Malche and Prof. Schwartz were influential in the realization of this situation. 16 German Professors worked as directors of clinics and institutes between years 1933 and 1945 only in İstanbul University (60). German Professors whose fame was all over the world and who worked for İstanbul University are as follows = Rudolf Nissen (1896-1981), Erich Frank (1884-1957), Wilhelm Liepmann (1878-1939), Josef Igersheimer (1879-1965), Friedrich Dessauer (1881-1963), Alfred Kantorovvich (1880-1962),

Philipp Schvartz (1894-1977), Siegfried Oberndorfer (1876-1944), Hans Winterstein (1879-1963), Julius Hirsch (1892-1963), Hugo Braun (1891 -1962), Werner Lipschitz (1892-1946).

İstanbul University became one of the most important Universities in Europe after 1933 when Hulusi Behçet, Âkil Muhtar Özden and Mazhar Osman were included in the staff. The contemporary instructors are either their former students or assistants and they still thrive to sustain the high academic performance achieved by University Reform in 1933.

It also has to be stated that foreign instructors other than the German professors were invited through the 1933 University Reform. Many men of science and arts who fled from Austria, Czechoslovakia and Hungary immigrated to Turkey and they were involved at various posts in İstanbul University, Refik Saydam Hygiene Institute and Numune Hospital. Dr. Erich Ruttin, ear-nose-throat specialist from Vienna University and Dr. Max Sgalitzer, a professor of Radiology, worked as directors and Senior Professor (ordinarius) in their own fields (61,62,63).

In this period of cultural importance for Turkey, Emperor's Science and National Education Ministry, founded in May 1, 1934, sent Dr. Herbert Scurla to İstanbul to prepare a report on the German professors working in Turkey in 1937 when Atatürk was alive and between the 11th and 25th of May in 1939 after Atatürk's death. Even though this report was not found in the archives, it was accidentally found by Prof. Dr. Klaus-Detlev Grothusen among Germany Embassy documents in 1987. It was printed by the name "Der Scurla Bericht. Bericht des Oberregierungsrates Dr. rer. pol. Herbert Scurla von der Ausland-sabteilung des Reichserziehungsministeriums in Berlin über seine Dienstreise nach Ankara and İstanbul vom 11.-25. Mai 1939;

Die Tätigkeit deutscher Hochschullehrer an türkischen wissenschaftlichen Hochschulen".

It can be understood from Dr. Scurla's report that the real purpose of his journey is to prevent negative propaganda of his country by the German professors of Jewish origin, and to send Professors of not Jewish but German origin in place of instructors who die or go to USA. For example, when Prof. Dr. F. Des-sauer, founder of İ.Ü. Medical Faculty Department of Radiology went to Switzerland because of health reasons, German government wanted to send Prof. Dr. Risse, but İ.Ü. Rector contacted Prof. von Wiener from Vienna University in 1937 in advance and the German government asked the concerned department through Berlin Turkish Embassy for Dr. Risse's appointment, but Prof. Sgalitzer, a Jew, was appointed on 19 September 1938 and his journey could not be prevented in spite of the fact that Nazi secret police was warned (64).

These conditions are good answers to questions of whether the University system Atatürk created by 1933 University reform is autonomous or not. İstanbul University chose its own staff in spite of pressures from German government and Ministry of Education in Ankara appointed them.

İstanbul University and İstanbul Medical Faculty became outstanding by the help of available foreign and local professors. Akil Muhtar, Mazhar Osman, Hulusi Behçet, Friedrich Dessauer who is known with his contributions to X-ray technology and radiology, Erich Frank who found essential hypertension and Syntalin used for diabetes, Rudolf Nissen who was as effective as his teacher Sauerbruch in Thorax Surgery made İstanbul University outstanding in medical sciences. The most important sign for this is the expectation sustained in Europe for each new issue of "New İstanbul Contributions to Clinical Sciences" edited by Erich Frank,

Hulusi Behçet's diagnosis of "Hulusi Behçet Syndrome", Akil Muhtar's findings cited in Medical Literature in Europe, Mazhar Osman's foundation of his own School in psychiatry, Süheyl Ünver's interesting studies on Medical history are signs of renaissance in İstanbul Medical Faculty after University Reform (65,66,67,68,69,70,71,72,73).

It can be seen that, the law founded in 31 May 1933 after Prof. Malche's report and the reform realized thereafter carried Turkey higher than the contemporary civilization level.

Turkish Universities were accepted in European Rectors Council through law number 4936 founded in 13.6.1946 by the help of Prof. Dr. E. Hirsch.

NOTES ON THE TEXT

- 1- Terzioğlu, Arslan: *Mittellalterliche islamische Krankenhäuser...* Berlin 1968. p. 171; Ünver, Süheyl: *Fatih, Külliyesi ve Zamanı İlim Hayalı.* İstanbul 1946, p.20; Barkan, Ömer L.: *Süleymaniye Camii ve İmaratı İnşaatı,* C.1. Ankara 1972, p.78.
- 2- **Terzioğlu, A.:** Die Verdienste der österreichischen Ärzte bei der Gründung der modernen medizinischen Fakultät in der osmanischen Reichshauptstadt İstanbul am Anfang des 19. Jahrhunderts. *Wien und die Weltmedizin,* Hrsg. von Erna Lesky, Wien-Köln-Graz 1974, s. 136-140.
- 2a- Şahin, S. J.: The Origin of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan Selim 111. **Journal of Modern History,** 37 (1965), p.291-306.
- 3- Başbakanlık Arşivi: Maliyeden Müdevver Defterler, Defter Nr.8886, p.324.
- 4- **Saffet:** Bahriye Tarihimizden Filasâlar. İstanbul 1329, s.30.
- 5- Başbakanlık Arşivi, Cevdet Bahriye Tasnifi Nr. 1252.
- 6- Başbakanlık Arşivi, Cevdet Bahriye Tasnifi Nr.7283.
- 7- Başbakanlık Arşivi, Cevdet Sıhhiye Tasnifi Nr.620.
- 8- Topkapı Sarayı Arşivi: Arşiv Belgesi Nr. E.8627.
- 9- Başbakanlık Arşivi: Cevdet Bahriye Tasnifi Nr. 1575.
- 10- Başbakanlık Arşivi. Cevdet Bahriye Tasnifi Nr.1575.
- 11- **Uludağ, O.Şevki:** Tarihimizde iki Tıbhane vardır. *Tıp Dünyası* 8 (1935), p.2987-2989; Uludağ, O.Şevki: *Yine İlk Tıbhane ve Rum Tıbbiye Mektebi.* **Tıp Dünyası.** 13 (1940), p.4367.
- 12- **Taşkıran, N.:** Tersane-i Âmire'deki Tabihane'ye Ait Bazı Belgeler. **Haseki Bülteni,** 12 (1974), p. 137-138.
- 13- Başbakanlık Arşivi: Maliyeden Müdevver Defterler, Nr.8886, p.341.
- 14- Ibid.

- 15- Ibid
- 16- Schadowaldt,Hans: Bemerkungen zur Geschichte der Marincphannazie. Sonderdruck aus: Veröffentlichungen der Internationaler Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie,Bd.I0(1970),p.9.
- 17- Gençer,A.İ.: İstanbul Tersanesinde Açılan İlk Tıp Mektebi. İst. Tıp Fak. Mecm. 41 (1978), p.738-739; Saffet: Bahriye Tarihimizden Filasalar. İstanbul 1329, p.3ü.
- 18- Uzluk,F.N.: Hekimbaşı Mustafa Behçet. Ankara 1954, p.52-61.
- 19- Ünver,S.: İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934). 107 Yılda Geçirdiği Çıgırlar. Dirim, 10 (1935), p. 12, Şehsuvaroğlu,B.N.: Türkiye'de Tıp Öğretimi. İstanbul Tıp Fakültesi Mecm., 22 (1959), p.739.
- 20- Ünver,Sühey: Cerrahane-i Âmire (1832). İstanbul 1931, p.5.
- 21- Uzluk,F.N.: op.cit. p.61.
- 22- Terzioğlu,A.: Das Josephinum und seine Aussrlahrung. Apotheker Journal 8 (1986), p.43-44.
- 23- Terzioğlu, Arslan: Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'ye dair şimdiye kadar bilinmeyen Almanca kaynaklar. Tarih ve Toplum. C.17, Sayı: 100, Nisan 1992,s.209-218.
- 24- Bkz.Terzioğlu, Arslan: II. Mahmud'un son hastalığı ile ilgili raporlar ve Galatasaray Tıbbiyesi'nin 17 Şubat 1839'da açılışı. Tarih ve Toplum. C.14, Sayı:83, Kasım 1990, p.297-298.
- 25- Cadalvene, E.de et Barrault.E.: Deux annees de l'histoire d'Orient (1839-1840), Tome I, Paris 1840, p.296.
- 26- Ahmed Lutfi: Târih-i Devlct-i Aliye-i Osmaniye, Dersaadet 1302, V. p. 130.
- 26a. The documcnl of "Haus-Hof und Staatsarchiv in Vienna Nr. CCCXXIV. Lit.A-V. dated 20th February 1839.
- 27- Eyice, Semavi: Mekteb-i Tıbbiye'nin ilk müdürü Dr.Bernard'm mezarı. Tarih Dergisi, C.2, Sayı:3-4, 1952, p.71-76.
- 28- Skopec, Manfred: Zu Leben und VVcrk von Kari Ambros Bernard. Türk-Avusturya Tıbbi İlişkileri. Yayınlayan: Arslan Terzioğlu ve Ervin Lucius, İstanbul 1987, p.89.
- 29- Myrdacz, Paul (Hrsg): Handbuch für k.u.k. Militärarzte. Bd.2, Wien 1898. p.76.
- 30- Neuer Nekrolog der Deutschen. 22 Jg. 1844, I.Teil, Weimar 1846.p.780f.
- 31- AcademischesRegistraturs-Protocoll 1834, 1837, 1838.
- 32- "Bei Rohrmann und Schwcigerd ist zu haben: "Die Punctionen des elektrischen Fluidums, vorzüglich in Hinsicht auf menschlichen Körper im gesunden und kranken zustande, von Cari Ambros Bernard, der Medicin und Chirurgie Doctor, Magisler der Augenheilkunde und Geburstshilfe usw. Wien 1838, gedruckt bei den Edeln v.Ghelen'schen Erben." Medicinisch-Chirurgische Zeitung3.Vol. Innsbruck 1839.
- 33- "in theses aduexas disputabitur in palatio Academiae Josephinae di Mensis Januarii 1838."
- 34- Slarkenfells, VVeiss von: Die medizinische Schule in Konstantinopel. Sonntags-Blätter, redigiert und herausgegeben von Dr.Ludw. Augusl Frank.. II. Jahrgang, VVin 16. April 1843, p.361-364.
- 35- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, XIV. Jg. Nr.68. 23.
- 36- Berliner Medicinische-Central-Zeitung, X.Jg. 10. StücköMarz 1841, Sp. 198.
- 37- Berliner Medicinische Central-Zeitung, X Jg. 52 Stück, 25 December 1841, Sp. 1024.
- 38- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung. XI. Jg. 57. Stück, 20. Juli 1842,Sp.464.
- 39- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, IX. Jg. 31. Stück, Sp.623.
- 40- Berliner Medicinische Central-Zeitung. X Jg. 37. Stück, 11.Sept. 1841,Sp,740.
- 41- Medicinisch-Chirurgische Zeitung, fortgesetzt von Johann Nepomuck Ehrhart, Edeln von Ehrhartstein. III. Band. Innsbruck 1839, p.31-32; Medicinische Unterhaltungsbibliothek öder Collectiv-Blätter von leite-rem und eniştem Colorite. VII. Bd.Leipzig 1842 p.161-169.
- 42- Berliner Medicinische Central-Zeitung, IX. Jg.. 48. Stück. 27 Nov. 1840, Sp.959.
- 43- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, XII. Jg. 86 Stück, 28 October 1843, Sp.686, 687.
- 44- Journal de Constantinople et des interet Orientaux, 1. yıl, Sayı:51 (Jeudi, 21 Seplembre 1843).
- 45- Eren, Saffet: Hekimbaşı Salih Efendi Hakkında. Türk Tıp Tarihi Arşivi, C.6, Sayr.21-22, 1943, p.21-22.
- 46- Bkz. Berliner Medicinische Central-Zeitung, 3. Janu-ar 1840, 1. Stück, Sp.22.
- 47- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, XIII. Jg. 99. Stück, Mittwoch. den 11. December 1844, Sp.796.
- 48- Österreichisches Staatsarchiv. Kriegsarchiv. Fasz. 1840, F. 10/218.
- 49- Rigler, Lorenz: Nekrolog. Österreichische Medizinische YVochenschrift. N7r.52 vom 21.12.1844, S.1450.
- 50- Allgemeine Medicinische Central-Zeitung, XIII. Jg., 103. Stück, 25 December 1844, Sp.827.
- 51- Unat, Ekrem Kadri ve Samastı, Mustafa: Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, İstanbul 1990, p.76.
- 52- Widmann,Horst: Exil und Bildungshilfe. Bcrn-Frankfurt/M (1973), p.45-52; Linat, Ekrem Kadri: İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesinin Kuruluşundan Cerrahpaşa Tıp Fakültesinin Kuruluşuna. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, Vol.4, (1973), p.327-330.
- 53- Neumark, Fritz: Zuflucht anı Bosporus. Deutsche Gelehrte, Folitiker und Künstler in der Emigration (1933-1953). Frankfurt/M. 1980, p.13-14.
- 54- Schvartz, Philipp: Erinnerungen an die türkischen Jah-re, Teil I ve Teil II, II. Intern. Symposiums zur Erforschung des deutschsprachigen Exils nach 1933, Kocpn-hagen August 1972, p.6,8; Sch\vartz, Philipp: Über die Notgemeinschaft deutscher VVissenschaftler im Ausland. Vortrag, geh. beim II. Intern. Symposium in Kopenha-gen anı 17.8.1972; Pechstein, Johannes: Philipp Schvartz 80 Jahr alt. Fortschritte der Medizin, 93 Jg.. Nr.25 (1975) p. I 140.
- 55- Neumark, Fritz: op.cit., p.16-18; VVidmann, Horst: op.cit., p.55-57.
- 56- Nissen, Rudolf: Helle Blätter-dunkle Biatler. Erinnerungen eines Chirurgen. Stuttgart 1969. p.194.
- 57- Neumark, Fritz: op.cit., p.57.
- 58- Cumhuriyet Gazetesi. 18 Teşrin-i Sani ve 19 Teşrin-i Sani 1933"
- 59- Hirsch, Ernst: Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin gelişmesi, Vol.1, İstanbul 1950, p.460; VVidmann, Horst: op.cit., p.68.

METNE AİT BELGELER VE RESİMLER

Atatürk, Üniversite Reformundan önce İstanbul'da 15.12.1930'da Darülfünun'u ziyaretlerinde. Atatürk'ün sağında Darülfünun Emni Müammer Rağit, Adli Tıp Müderrisi Dr. Ethem Akif, Fen Bölümü Müderrisi Dr.Mustafa Hakkı Nalçacı, Fıkıh Müderrisi Dr.Mahmut Esat Beyler görülmektedir. Bu fotoğrafın aslı İstanbul Tıp Fakültesi Dcontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'ndadır.

Küstümpasa'da Tersane-i Âmire'de Tibhane ve Spitalıya adıyla ilk modern askeri tıbbiyenin tesisinde büyük rol oynayan Bahriye Nar'ı Moralı Seyyid Efendi (Saffet: Bahriye tarihimizden filasalar, İstanbul 1329 H. (1911), s.29'dan alınmıştır.

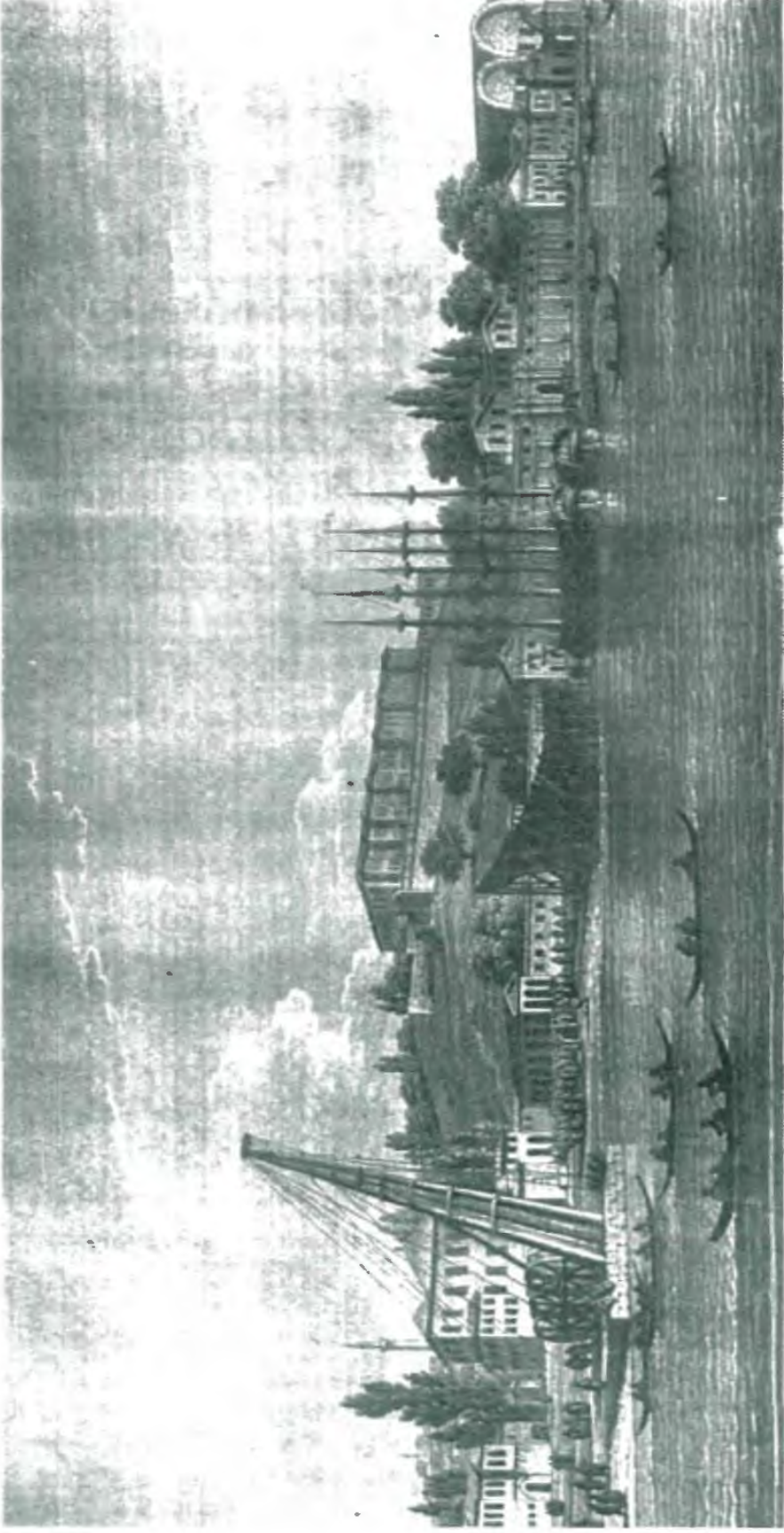
8627

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a medical or administrative document, written in a cursive script. The text is arranged in approximately 15 lines, starting from the right side of the page and moving towards the left.

ولدتها در ندر اقم

بمن هم عالی نام حضرت جربانجامه بوفه مجرد استاموزان نوزدن بانته نفذ درین روزگار شایسته
زدبان صفتند بر طرف اوزن بجز بر افعال صفت اوزن و شی و طیب خا: شاکرانی دم درین
صفتند از منی صفت بود اولوب بر در فرزند اولوب قهرمان موسی مدک عمیر رعایان اولوب
داز صفت شاکرک بر در فرزند بر اقلی و صمدی برانی اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
نظیر صفت اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
قرین زحان عبیدان اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
با بر من و ارباب و قولده سوال اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
در سناب بر حال نفا من لوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
و سایر بوفند اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
جری و بقم قند جفی و حل بعدد بوزن اقم منده خا: اودان و کتاب و ان صفت اولوب اولوب
دو روز مسامح اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب اولوب
ظل الیبرین کا تا نام اولوب بر قرار اولوب اولوب

Sultan III.Selim zamanına ait Topkapı Sarayı Arşivi E.8627 numarada bulunan bu belgedeki kenar yazısında Viyana'da tıp tahsili için bir müddet kalan Numanefendizade Mesûd Efendi'ye Kasımpaşa'da Tersane-i Âmir'e'deki Tabibhane denilen bahriyenin ilk askeri tıp ve cerrahi akademisinde hocalık verilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir.

*Kasımpaşa'da Tersane-i Âmir'e de "Tabibhane ve Spitalya" isimli, bahriyeye ait ilk modern askeri tıbbiyenin tesis edildiği 1895 yıllarında o civarın görünümü.
(Petrusier'den)*

Türk tıbbının batılılaşmasında ve Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin tesirinde büyük rol oynayan Hekimbaşı Abdülhak Molla (1786-1853). (Şeref Akdik'in eseri olan bu tablonun aslı İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı koleksiyonundadır.

Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin 17 Şubat 1839'da açılış dönemine ait durumu. M.Feraud'un çizdiği bu resimde görülmektedir (Prof.Dr.Semavi Eyice'nin özel arşivinden)

Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin 1840'lardaki durumunu gösteren bir İngiliz ressamın yaptığı resimden reakti olarak Ord Prof.Dr. Süheyl Ünver tarafından yapılan kopyası.

Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin 1839'da tesisinde örnek alınan Viyana'daki Josefinum olarak bilinen Askerî Tıp ve Cerrahi Akademisinin kuruluş yıllarında (1790) Karl Schütz tarafından yapılmış olan resmi.

1260 sene-i hıriyesi Şa'bânü'l-Muazzam'ın 26.günü yani 9 Eylül 1844'te Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin ikinci mezunları için yapılan diploma töreninden sonra Sultan Abdülmecid Tıbbiye'den ayrılırken. (sağ İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'nda Dr. Resmî'nin sağ alt köşesinde sarıklı zat Hekimbaşı Abdülhak Molla olup, hemen onun arkasında (sağdan ikinci) Dr.K.A.Bernard görülmektedir.

Konstantinopel, 1839 Februar 20

Durchlauchtig Hochgeborner Fürst,

A. Der Kapudan Pascha ist, nachdem er sich seiner Aufträge entledigt, von den Dardanellen wieder abgereist und hat sich nach Gemlik begeben um ein soeben vollendetes Linienschiff, welches vom Stapel gelassen werden soll, in Augenschein zu nehmen. Er wird binnen kurzem in der Hauptstadt zurückerwartet.

B. An der Stelle des zum Kommandanten der Dardanellenschlösser ernannten Hadschi Aly Pascha ist der Miri Liwa Mustafa Pascha zum Nazir von Tophana ernählt worden.

C. Infolge großherrlichen Befehls hat der Malic Naziri (Finanzminister) Nafiz Pascha die Oberaufsicht über den Bau des neuen Palastes der Hohen Pforte übernommen.

D. Der bisher von Mustafa Kiani Bey geführte Vorsitz im Verein für gemeinnützige Einrichtungen ist dem Musteschar Serim Efendi, ehemaligen Botschafter in London, übertragen worden.

E. Am 17. dieses, einem von den Astrologen als glücklich bezeichneten Tage, erfolgte die Übersiedlung der hundertachtzig Zöglinge der Schule von Topkapu zu Konstantinopel, in die in Galata Serai errichtete medizinisch-chirurgische Akademie, nach dem Beinamen des Sultans Adil genannt. Der bei diesem Anlasse begangenen religiösen Zeremonie wohnten der xxx Said Pascha, als oberster Chef dieser Anstalt, dann ihr Finanzminister Nafiz Pascha, der Nazir derselben Osman Efendi, mehrere Beamte und Offiziere und einige europäische Ärzte, darunter der mit Organisation der neuen Akademie beauftragte k.k. Oberarzt Dr. Bernard bei. Nach vollzogener Feierlichkeit, begaben sie sich sämtlich in einen der geräumigen Hörsäle, wo der Lehrer der arabischen Sprache einige Stellen aus dem Koran vorlas. Die Eröffnung der Schule kann wegen noch nicht ganz vollendeter Einrichtung erst mit dem neuen türkischen Jahre, d.i. in den ersten Tagen des Monats März beginnen.

F. Im öffentlichen Gesundheitsstand ist keine Veränderung eingetreten.

Genehmigen Eure Durchlaucht den Ausdruck meiner tiefen Verehrung.

Stürmer

İstanbul'da Galatasaray'da tesis edilen Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin 17 Şubat 1839'da dini ve mülki törenle açılışını bildiren 20 Şubat 1839'da İstanbul'daki Avusturya Büyükelçiliği'nden Stürmer imzası ile Prens Metternich'e gönderilen raporun Almanca metni (Bu belgenin aslı Viyana'daki Haus- Hof und Staatsarchiv'dedir).

IV.

Türkische Intchrift

auf der neuen medicinischen Lehranstalt im Serai
zu Galata in Konstantinopel,

von

Ziwer Efendi,

Rechtswissenschaftler der hohen Conferenz,

Uebersetzt von Hammer-Purgstall.

Hazret-i Mahmuđ Hân Sallanot pirâyesin
Eylomiş zâun şifâ-yı sadr-ı mülket gürdikâr
Vaz edib dest-i himem nazm-ı nâzım-ı âleme
Âfiyet bahş oldu cism-i mülkete ol tâkidâr
Ol Şehin kanunudur sâhib-ı şifâ-yı ma'âlelet
Eime Kânün ü Şifâ bu Bû'Âlîye mübâr
Sâye-i adlînde ol Hâkân-ı hikmet âretin
Buldu emrâz-ı mezâlınden rehâ ehl-i diyâr
Unsur-ı ahval-i debrî eyleyip teşrîb-i tâm
Rûb-i meskûn içre illet koymadı ol şehriyâr
Zât-ı pâkîdir ilâc bir-i sâ'â âleme
Hüsn-i tedbiriyle dermân geldi debre âşikâr
Sarf edib ol mâh-i Şevket akpalar evcüm kadar
Kıldı bu Tıbbâneyi mânevî-i gerdün istâvâr
Öyle bir Tıbbâne kîm Bukrat Ustâd-ı Hüzem
Görse şâkir olmağa eylerdi anda intizâr
Hastagâne tâ elîbâ ede tertîb-i devâ
Tâ ki âlemde ola sübhale illet pâyidâr
Haşredek olus şifâ-bahş-ı cihân ol Pâdişah
Eylesin dânya devâ-yı Şevketiñle mübâr
Aleme oldukça terküb-i müferrah nâsterrî
Üd-i kalr-âsâ adûsî ola mesbûb-ı demâr
İki târih-i mücevher sâyedim himâzumâ
Ol sebebdân oldu Ziver murra âyn-i lâbdâr
Mevkî'inde kaldı İhyâ Pâdişah Tıbbâneyi

Fenn-i ebdân sâye-i Şâhîde bulsun iştibâr

1254.

Der Schöpfer setzte als den Herrn der Welt
Den Willen vor Sultan Mahmud den Chai,
Er schloß erst den Puls der Reichthegeschäfte
Und gab dem Leib des Reichs Gesundheit dann,
Sich Kanon ist nur die Gerechtigkeit,
Den Kanon Tekena's schau' nicht an,
Durch seinen Schatzes mich geheilt von Leiden
Der Unterwägungen nun Trösterant,
Durch das Dufte hat er die Welt gereut,
So daß die Krankheit nicht mehr lebt sehtan.
Er ist der Schatzkammer, best' Irjuel
Mit guter Leitung hat der Welt gewan;
Er gab des Reichs aus so viel als Steine,
Und bauet die Schatz als himmlischen Altan;
Wann sich Hippokraties hier sânte ein,
Wann nähme selbst nicht als Schüler an.*
So segen hier die Rechte für die Kranke,
Daß sich Gesundheit sel und sehsann;
Kein Unglück soll den Reichtheld besalten,
Gott mach' Gesundheit ihm Riss unterhan.
Er hilt die Welt bis zu dem jüngsten Tage,
So daß sie der Negard sich rühmte kann,
Er ordne die Welt mit frohem Siege,
Und sein Feinde seln gehen in Vana.
Ziwer, um dieses hohe Werk zu preisen,
Ein Chronogramm, ein doppeltes, erlân;
In's Leben des der Schah die hohe Schule
Zum Ruhm, zum Sten, für den Aufsteigann.

*) 7. 7. 7. 7.

Ziwer Paşa'nın (1793-1862) Galatasaray'da Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin tesisine tarih düşüren "Tarih-i Mekteb-i Tıbbiye" başlıklı manzum kitâbesi (solda) ve bunun Hammer-Purgstall tarafından yine manzum olarak yapılan ve 1842'de yayınlanan Almanca tercümesi.

Dr.K.A.Bernard'ın İstanbul'da Santa Maria Draperis Kilisesi'ndeki mezarı ve altında Fransızca kitabesi.

PRÉCIS
DE PERCUSSION ET D'AUSCULTATION

A L'USAGE DE SES LEÇONS

par
C. A. Bernard

*Docteur en médecine et chirurgie, directeur et professeur
de pathologie interne et des Cliniques interne et
externe à l'école de médecine de Galata-Sérâï,
dévot du Nichan Iftihar, membre de la société
des médecins à Vienne*

Les signes physiques ou
physico-fonctionnels sont
beaucoup supérieurs aux
signes fonctionnels simples.

CONSTANTINOPLE
IMPRIMERIE DE L'INDICATEUR BYZANTIN.
1843

Dr. K. A. Bernard'ın "Percüsyon ve Oskültasyon" üzerine yazdığı ders kitabının kapak sayfası.

Galatasaray'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'ye Viyana'dan Anatomi hocası olarak getirilen ve Dr.K.A.Bernard'dan sonra bu tıbbiyenin yöneticisi olan Dr.Sigmund Spitzer'in (1813-1894) 1847'de Viyana'da sanatçı Josef Kriekuber tarafından yapılmış olan portresi.

کتاب طبعی شایسته است که در سلسله کتب طب و کیمیاء و فقه و حقوق و سایر علوم و فنون
 علمی و حرفه‌ای که در این سلسله کتب درج شده و در سلسله کتب طب و کیمیاء و فقه و حقوق و سایر علوم و فنون
 و تعلیم و دوام و اقدام ابدی که در سلسله کتب طب و کیمیاء و فقه و حقوق و سایر علوم و فنون
 استخوان علوم است. تبیین این کتب

مع الوبح	صفت طبعی
ن	تبیان غیر فقهی
ن	طبقات الارواح
ن	و صفات طبعی

استدلالی بر می آید و در این صفت که در سلسله کتب طب و کیمیاء و فقه و حقوق و سایر علوم و فنون
 و تعلیم و دوام و اقدام ابدی که در سلسله کتب طب و کیمیاء و فقه و حقوق و سایر علوم و فنون
 استخوان علوم است. تبیین این کتب

مکتب طب

ÉCOLE IMPÉRIALE DE MÉDECINE

Après avoir examiné que M. J. Nouridjan, docteur de la Faculté
 de Médecine a soutenu les cours de la Faculté de Médecine pendant l'année scolaire 1875
 qu'il a subi la fin de l'année les examens généraux qui lui ont valu
 les notes suivantes

Physiologie, très bien
 Anatomie, très bien
 Chimie, très bien
 Zoologie, très bien

et qu'il a été jugé digne de passer dans la Faculté susdite

Constantinople, le 15 juillet 1875

Signature: J. Nouridjan

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de 15 Temmuz 1295 (1878) tarihli sıralı geçme belgesinde imtihan edilen dersler arasında deontoloji (Nezâif-i tıbbi) bulunmakta ve altındaki imzası bulunan hocamızın Dr. J. Nouridjan (Nouridjan)'ın imzası görülmekte.

صورت و بیاض

در آنجا که

دارای المذکر کم بود و کم بود در آنجا که

در بیاض

۱۸۶۸

در این
سازمان که در
مجلس است
نشانی است

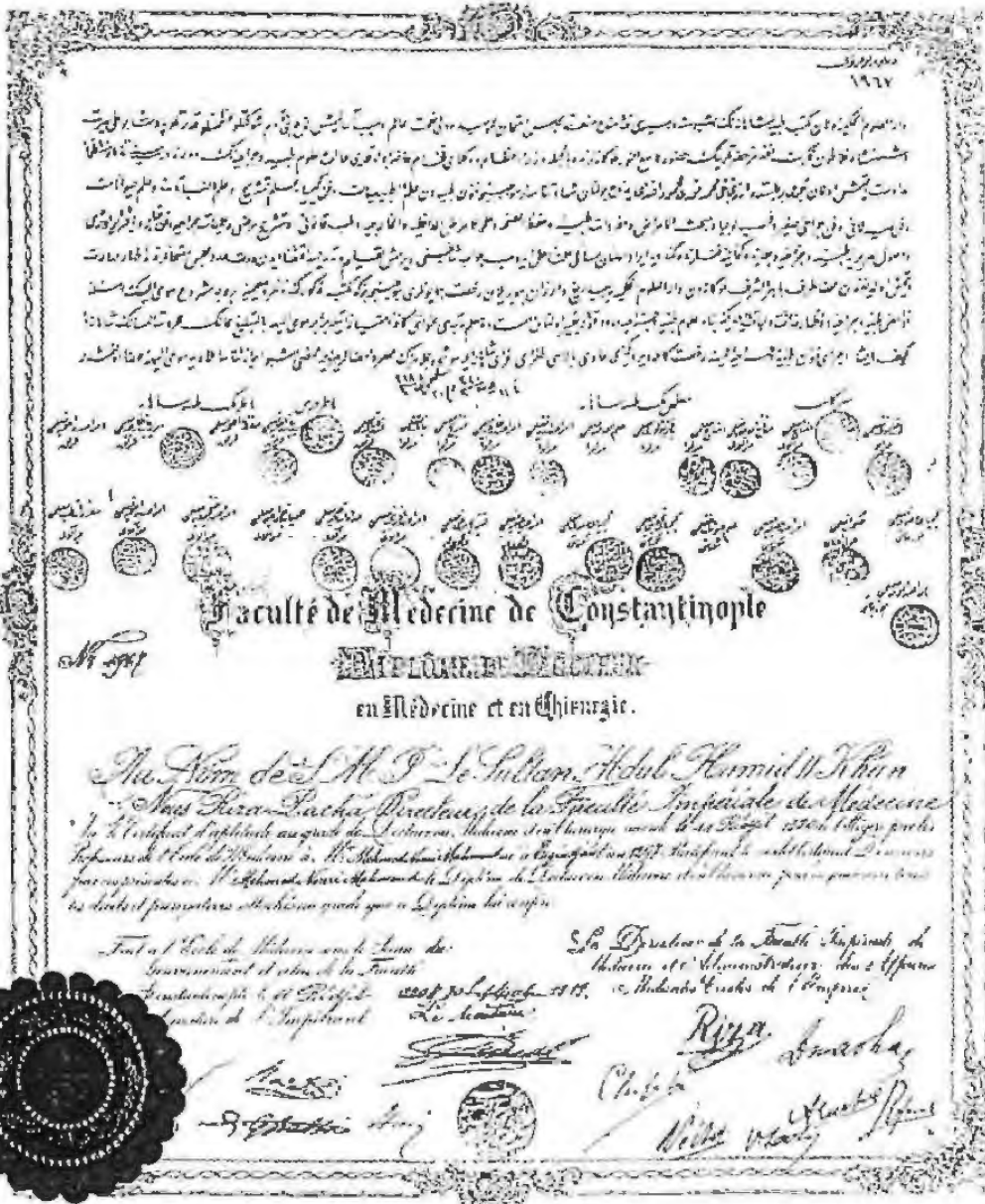
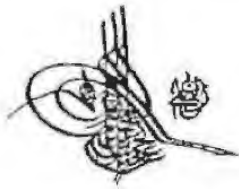
اشکال
کود
جبه
جوی

در صورت اعظم و قد شایسته و عذیبان و اللطاف القادر علی الخیال و نایضه من فیه من سلقه ایضاً و حذیق و کینه
و کزن ز کینه ایسر و فیه من سلقه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر
و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر
و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر
و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر
و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر
و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر و حذیق و کینه ایسر

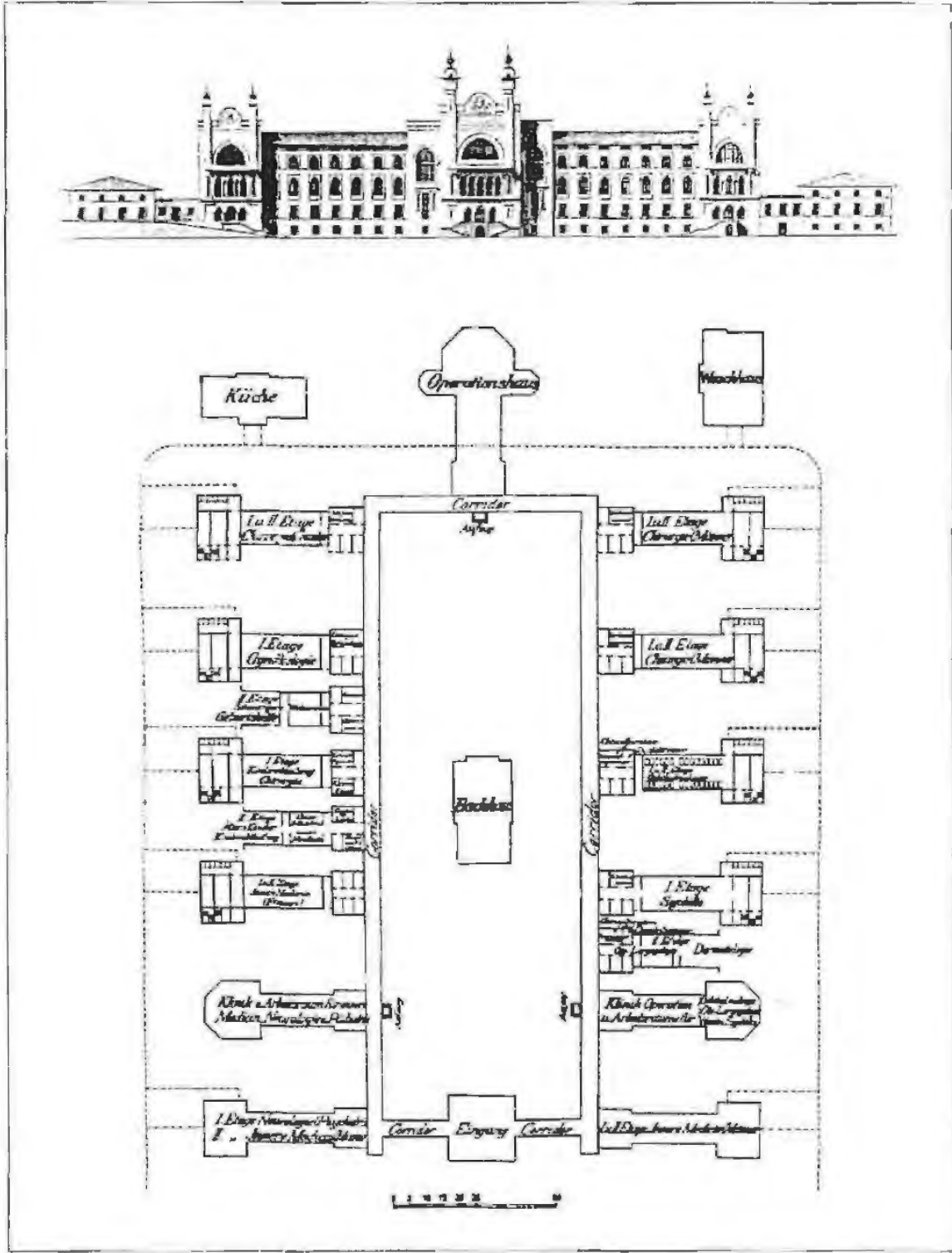
فصل بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد
در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد در آنجا که علم بیض و ساد

Handwritten table with multiple columns and rows of text, likely a medical or scientific classification. The text is dense and difficult to transcribe accurately due to its cursive script and overlapping nature. It appears to list various terms and their corresponding descriptions or treatments.

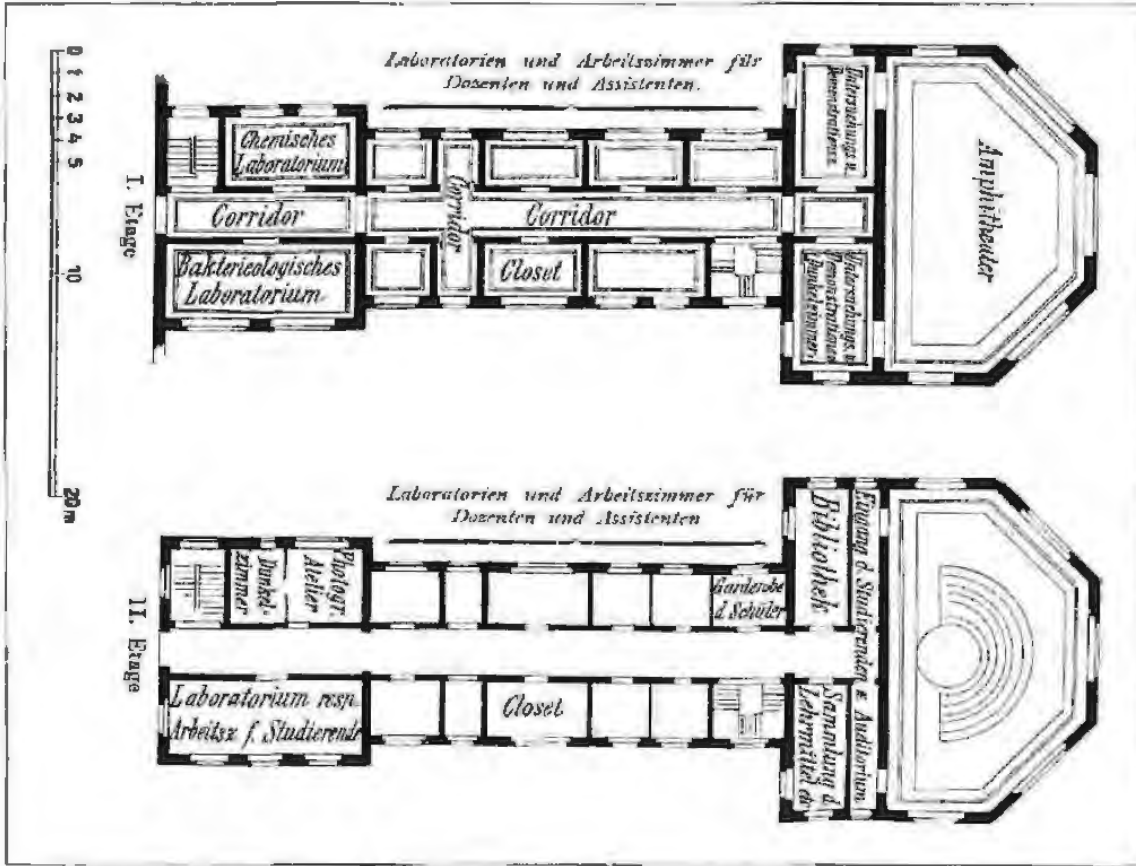
Hüseyin Ahmed Efendi'nin Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den aldığı 20 Zil-ka'de 1314 (28 Nisan 1896) tarih ve 1688 numaralı hekimlik diplomasının başında yer alan Hippokrat Andına benzer yemin. (Diplomanın aslı Prof.Dr.Dr.Arslan Terzioğlu koleksiyonundadır).

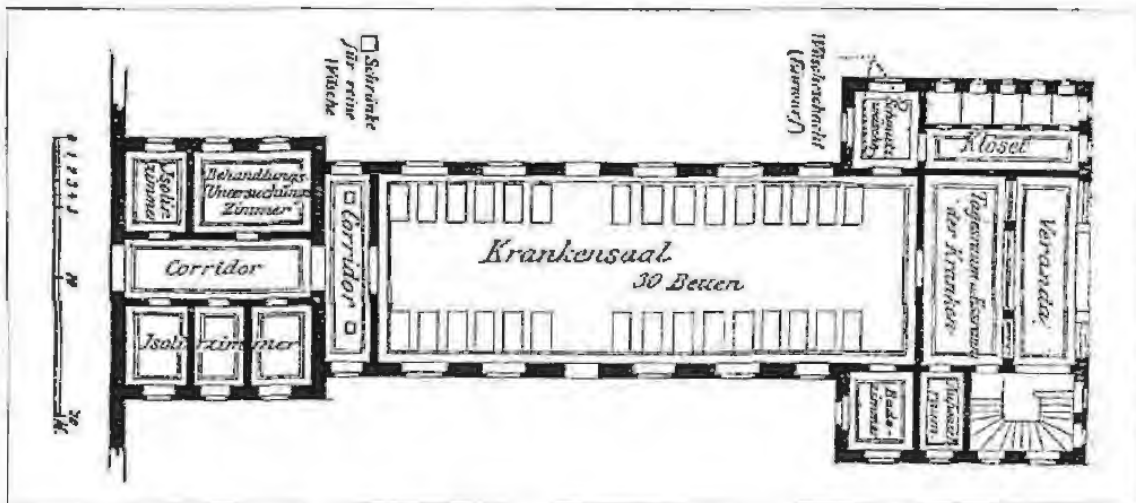
Darü'lulum el-Hikemîyye Mekteb-i Tibbiyye-i Mülkiye Tıp ve Cerrahi doktoru diploması. 11 Recep 1320 (14 Ekim 1902), 41.5x58 cm., 1297 Erzurum doğumlu Mehmed Nuri Mahmud'a verilmiştir. (Prof.Dr. Turhan Baytop koleksiyonundan)

Prof. Dr. Robert Rieder'in tavsiyesi üzerine pavilyon sisteminde İtalyan mimarlar Vallauri ve d'Arancio tarafından planlanan Haydarpaşa'daki Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi'nin umumî vaziyet planı.

Prof. Dr. Robert Rieder'in tavsiyesi üzerine Leipzig'teki Cerrahi Kliniği Dersanesi tarzında planlanan Haydarpaşa'daki Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi Dersanesi.

Haydarpaşa'daki Darülfünun-u Osmani Tıp Fakültesi'nin Hamburg'taki Eppendorf Hastanesi Cerrahinin tipi hasta payyonuna göre planlanmış bir hasta payyonu.

Seririyat-ı Viladiye Muallimi Besim
Ömer Bey Efendiye,

Muallim Bey Efendi,

Tatbikat ve ameliyat görmek üzere sitaj sınıf talebesinden izam edilecek efendilerin geceleri seririyatta yatmaları kabil olamadığına dair iş'ar vâlaları üzerine gündüzleri gelecek seririyatta tecrübelerinde hazır bulunmak suretiyle birer ay sitaj yapmaları ta-karrur ettiğinden bu bahstaki karar-ı âlilerine istinaden şimdilik dört sitaj efendisinin izam edilmiş olduğunun arzıyla takdim-i ihtiramat olunur efendim.

31 Kanun-ı sani 329
Tıp Fakültesi Reisi
Ziya Nuri

سریریان و عددیہ اسم محمد عبد

دارالافتوح
طفا کوشی

۱۱۴۵

معلمی بد افق
تلفظاً و عملاً کورمک و زره استغظطه بعد از آن ایچک افق کوری سرپایه بکوری
قادر و میند دار استغظطه اولاری اوردر کوردر کورک سرپایه مکنه کور کورده عله کورده
موریکه برکی استغظطه با کورمک تقد استغظطه برپایه کور و عله استغظطه کورده درن استغظطه
افس اعتم ایچک اولر کورمک عله تقم اعظطه اولر افق ۱۱ لاکور کورمک
لکور کورمک
کورمک

(Bu belgenin aslı Prof.Dr.Dr.Arslan Terzioğlu koleksiyonundadır.)

Maârif Umûmiye Nazâretü
Tedrisât Aliye Müdüriyeti
168
173654

Sureti

Me'mûrîn ve muallimînün tayîn ve terakkî ve azil ve tahvili gibi vukû'atın nâtik tercüme-i âl evrakının muhtasamen kayd-ı selâmet-i muâmelenin te'mini nokta-i nazarından ne derece mühim olduğu vâreste-i izah ise de istenilen evrakın vakit ve zamanıyla gönderilmemesi yüzünden muâmele-i resnîye duğâr-ı teşevvûş ve işkâl olduğundan tarih-i tahriirattan itibaren nihayet bir ay zarfında tercüme-i hâlini göndermemiş olanlardan evrak-ı mezkûre ma'a teferru'ât ahz ü irsâi olunmadığı takdirde evvel emirde rub-ı maaşlarının ka'î cînetin gödülceğinden ona göre ta'kibat-ı lâzime bîl-ifa matlub tercüme-i hâl evrakına bir ay evvel izâli mütemennâdır efendim
18 Mart 330

Maârif-i Umûmiye Nazır
Ahmed Şukrî

Aslına mutabıktır.

Efendim

Tezkere-i Aliyye-i Nazâretpenâhi sureti aynen bâlâya ihrâç olunmuş olmakla berâ-yı ma'âmûr arz olunur efendim. 22 Mart 330

Tıp Fakültesi Reisi
Ziya Nuri (imza)

Handwritten signature of Ziya Nuri

Official stamp of the Faculty of Medicine, Ottoman Empire

Handwritten text and date: 22 Mart 1300

Handwritten text in Ottoman Turkish, likely a response or acknowledgment of the letter.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or additional notes.

لشکر خدیوگی
تاریخ ۱۳۲۲

سربانی ولادیمیرشویف رفیق بے

بسم الله الرحمن الرحیم
قلمی قوروشی و تورادو سنک ترحیب و تلمیح قلمی استیلاوی حقیقت
از سنه ۱۳۲۲ در هیئت قاریگی نظامی استادی اوله کیمی بنده مدرسه اعظمه نظر
فرمانه کتاب ترکیبات استیلاوی بنده بوضوح حرکت مقتضای بنده عامه بطرحه اوله اوردو
بر حسب قانون قبول ایضاً اولون فرانسوزوره کسینک بکای طبعی بنده صفوز بوز مکر
بندیزی قشرو تلمیح اولدیگی حالده اذن استی قومه کسین هاری اولقده بولمیش
مؤلفه آری بنده بنی خوره کسین نسخه فرادی در ۱۸ اولان بکای خوره کسین تاریخ اختلا
استیلاوی ای بنده طبعی خدیوگی استیلاوی طبعی کسین سفردان طب و جراحی
دوره بندی واجه ای کسین استیلاوی و تلمیحی معانی بک اولقده صفوز اولقین
حالده اذن کسین مؤلفه قوروشی قوروشی و تلمیحی معانی بک اولقده صفوز اولقین
استیلاوی اولقده مؤلفه اعلان ایضاً اولدیگی کسین مؤلفه اعلان کسین مؤلفه اعلان
کسین مؤلفه اعلان ایضاً اولدیگی کسین مؤلفه اعلان کسین مؤلفه اعلان

اداکواری و تلمیح
۱۳۲۲

Tamim Numrosu: 1000
11 Kanun-i Evvel 329
(24 Aralık 1913)

SERİRYAT-I VILADIYE ŞEİFİ REFİK BEY

Efendim,

Sıhhiye müdiriyeti umumiyesinden vürud eden 26 Teşrin-i sani 329 tarih ve sekizyüz elli dört numrolu tezkire ber ne kadar bir Osmanlı Düstur-ı Edviyesinin tertip ve tanzimine kadar beledi ispençiyarlık san'atının icrasına dair 22 Recep 1277 tarihli nizamnamenin onbeşinci bendinde münderic ahkama nazaran Fransa Kitab-ı Terkihat-ı İspençiyariyesine tevlik-i hareket muktazı ise de ma bihattatbik olmak üzere bir mucib-i kanun kabul edilmiş olan Fransız kodeksinin yeni tab'ın bindokuzyüz sekiz senesinden beri neşir ve tatbik edildiği halde el'an eski kodeksi cari olmakta bulunması muvafik görülemediğinden eski kodekse nisbetle fevaidi derkar olan yeni kodeksin tarih-i ilandan itibaren altı ay nihayetinde tatbiki mecburi tutulmasına Tıp Fakültesi müfredat-ı tıp ve ispençiyari ve fenn-i tedavi ve Ezca-i Mektebi kîmya yı ispençiyari ve tahlili muallimleri bey efendiler de hazır olduğu halde in'ikad edilen meclis-i âli zammında karar verilmiş ve keyfiyet alakadâranın malumu olmak üzere evrak-ı havadisle ilan etirilmiş olduğu muharrek bulunmuş olmakla fakülte hey'ey-i tedrisiyesince istihsal-i malumat edilmesi zammında işbu tamim bittastür takdim kılındı.

Tıp Fakültesi Reisi
Ziya Nuri

Seririyat-ı Viladiye Müderrisliği Canib-i Âlisine

18 Eylül 336 tarihinde vürud eden tezakir-i aliyyeleri cevabıdır. Tıp fakültesinin h-al-i hazır bütçesiyle idare-i faaliyeti adîmü'l-imkan bulunduğundan talep edilen tahsisat fevkal'ade itâ edilmedikçe mektebin açılması bile kabil olamayacağından şimdilik bugün masarifatın icrasına imkan olmadığına arzıyla takdim-i ihtiramât olunur efendim.

30 Eylül 336

Tıp Fakültesi Reisi
Akil Muhtar

سروان ولايه سيلا خان قلم

دارالفنون عثمانی
تفصیلات
۲۲۵

۱۸ اگست ۱۹۱۷ تاریخه و در ایام تدارک عذرهای جولیه .
عم الامعان بولمیتند لاجب ایچون نقصیات فوره اعاده اعلیٰ ایدرک ستمت آجه .
تاریخ الامیصفتن ستمت کمال صفتان ایزنه اطمان الامیصفتن علیه قلم اولدو
اولی اضم .
۱۸ اگست ۱۹۱۷
۲۰

ایداره
صیقل
عاشق

(Bu belgenin aslı Prof.Dr.Arslan Terzioğlu koleksiyonundadır.)

Atatürk, 1933 Üniversite Reformunda İstanbul Üniversitesi'nin Rektörü Prof.Dr.Neşet Ömer İndolp ile. Bu fotoğrafın ağı I.Ü İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı'ndadır.

Atatürk devrinde, 1933'teki Üniversite Reformunun gerçekleşmesinde, Alman ve Diğer yabancı hocaların İstanbul Üniversitesi'ne tayininde büyük rol oynayan o zamanın Maarif Vekili Dr.Resit Galip (1892-1934).

1933 ÜNİVERSİTE REFORMUNDA İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ'NDE
GÖREV ALAN TÜRK, ALMAN ve FRANSIZ HOCALAR

Psikiyatri Kliniği Direktörü
Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman

Deri Hastalığı ve Frengi Kliniği Direktörü
Ord. Prof. Dr. Hulusi Behçet

*İç Hastalığı Kliniği Direktörü
Ord.Prof.Dr. Erich Frank (1884-1957)*

*Patolojik Anatomî Enstitüsü Direktörü
Ord.Prof.Dr. Philipp Schwartz (1894-1977)*

*Farmakodinami Enstitüsü Direktörü
Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden*

*Tıp Tarihi ve Deontoloji Enstitüsü Direktörü
Doç. Dr. Süleyman Ünver*

*I.Şirürji Kliniği Direktörü
Ord.Prof.Dr. Rudolf Nissen*

*II.Şirürji Kliniği Direktörü
Ord.Prof.Dr. Kemal Atay*

Ord. Prof. Dr. Friedrich Dessauer direktörlüğü olduğu İstanbul Tıp Fakültesi Radyoloji ve Biyofizik Enstitüsünün 1957'de açılış konuşmasını yaparken (Sağda Dr. Feriik Berkman)

*1936'da Radyoloji ve Biyofizik Enstitüsünde Ord.Prof.Dr.Friedrich Dessauer (sağda)
bİR hastalık vakası başında konsültasyon yaparken*

*Genel ve Beşeri Fizyoloji Enstitüsü Direktörü
Ord.Prof.Dr.Hans Winterstein (1879-1963)*

*Genel ve Beşeri Fizyoloji Enstitüsü hocalarından
Doç.Dr.Saadi İrmak*

*Genel ve Tecrübi Patoloji Enstitüsü Direktörü
Ord.Prof.Dr.Siegfried Oberndorfer (1876-1944)*

*Histoloji ve Embriyoloji Enstitüsü hocalarından
Prof.Dr.Karl Löwenthal (1892-1948)*

*Anatomi Kürsüsü hocası
Fransız Prof.Dr.Aime Mouchet*

İstanbul Tıp Fakültesi F.K.B. öğrencilerine Zooloji dersi veren Ord.Prof.Dr.Curt Kosswig (1981'de İstanbul Tıp Fakültesi'ni ziyaretinde Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü Başkanı Prof.Dr.Dr.Arslan Terzioğlu ile birlikte)

İstanbul Tıp Fakültesi Dişhekimliği Yüksek Okulu'nda tedaviye gelen Başbakan İsmet İnönü. Bayezit'teki Dişhekimliği Yüksek Okulu'ndaki Klinik ve Laboratuvarları ziyaretinde bu kliniğin direktörü Ord.Prof.Dr.A.Kantorowicz ile birlikte. (Bu fotoğrafın, İsmet İnönü'nün imzasını havi aslı Prof.Dr.Dr.Arslan Terzioğlu'nun koleksiyonundadır)

*Histoloji ve Embriyoloji
Enstitüsü hocalarından
Prof.Dr.T.Peterji*

*1950'den itibaren İstanbul Tıp Fakültesi
Histoloji ve Embriyoloji Enstitüsünde görev alan
Ord.Prof.Dr.Max Clara*

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ'NDE 1933 REFORMUNDA GÖREV ALAN
ALMAN ASILLI HOCALARDAN BAZILARININ
DR.SADİ BELGER TARAFINDAN YAPILMIŞ KARİKATÜRLERİ

Ord.Prof.Dr. H. Winterstein

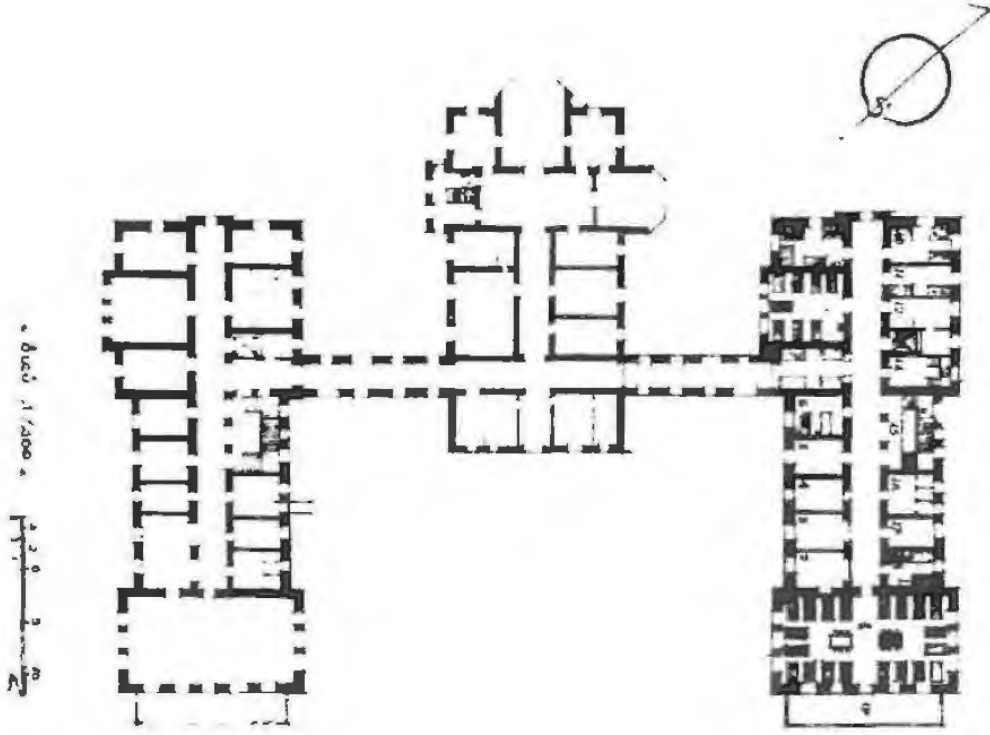
Ord.Prof.Dr. Erich Frank

Ord.Prof.Dr. Braun

Ord.Prof.Dr. Werner Lipschitz

Aimar Kemaletin Bey tarafından Berlin Neukölln Rickersdorf Hastanesi örnek alınarak 1916'da inşa edilen Gureba Hastanesi yeni ek cerrahi payyonu kat planı (yukarıdaki).

1933 Üniversite Reformundan sonra İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi'ne tahsis edilen bu binalarda halen Dermatoloji, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalları ve yanındaki ek binada Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Anabilim Dalı yer almaktadır.

